

samfunn for alle

Norsk Forbund for Utviklingshemmede | nr. 2 – 2014

Stortingsmeldingen endelig vedtatt	s. 6
Uviss fremtid for Erlandsens conditori	s. 9
BPA rettighetsfestes	s. 10
Misnøye med Borgenbråten i Asker	s. 20

Fra generalsekretæren

Nytt medlemssystem og nytt tilskuddssystem

Tilskuddet til funksjonshemmedes organisasjoner skal endres. En av målsetningene er å forenkle ordningen. Som alltid når det snakkes om forenkling, kommer forenklingen i form av mange nye krav til rapportering. NFU må nå begynne å rapportere om medlemmenes alder og mange andre forhold som vi hittil ikke har registrert. Av erfaring kan vi konstatere at forenkling er krevende og byr på mye merarbeid.

NFUs tidligere medlemssystem var såpass gammelt at det ikke lenger ble oppgradert eller støttet av leve-

randøren. I 2013 kjøpte vi et nytt som nå omsider fungerer mer eller mindre etter planen. Det gir oss muligheter for å gjøre det meste som kan gjøres med slike systemer. Med tid og stunder vil medlemssystemet bli koblet mot våre nettsider. Vi ser ikke bort i fra at vi også vil etablere nye tjenester via tekstmeldinger på telefon og e-post.

For å oppfylle kravene til det nye tilskuddssystemet og for å kunne utnytte mulighetene i det nye medlemssystemet, er det viktig at medlemmene sjekker opplysningene som

står på innbetalingsblanketten for medlemsavgiften. Dere må forvisse dere om at NFU har riktige opplysninger om alder, adresse, telefonnummer og e-post. Med disse bakgrunnsopplysningene vil statsbyråkratene bli fornøyde og NFU vil kunne bedre kommunikasjonen til enkeltmedlemmene.

Vibeke Seim-Haugen
generalsekretær

Blir ikke hørt om hvordan de skal bo

- Mennesker med utviklingshemning har alt for ofte ingenting de skal ha sagt om hvordan de vil bo. Dette går på menneskeverdet løs.

TEKST: TURID LANDSTAD
FOTO: NORDLANDSFORSKNING

Det mener seniorforsker Ann Kristin Eide ved Nordlandsforskning. Hun viser til at stadig flere personer med store hjelpebehov blir plassert sammen. - Det skjer en snikinnføring av institusjoner eller omsorgsgettoer i Norge, understreker hun.

Eide har på oppdrag av Husbanken Midt-Norge studert boligløsninger for mennesker med utviklingshemning, som har resultert i rapporten «Når livsløp veves sammen med administrative tilfældigheter». Her beskriver hun eksempler på boligblokker der det er samlet opp til hundre personer med ulike hjelpebehov – deriblant mennesker med utviklingshemning. - Dette gir en sterk signaleffekt om annerledeshet – om at «der bor de der».

Studien viser også helt klart at de mest fornøyde personene med utviklingshemning bor i kommuner der integreringsidealet fortsatt holdes høyt. - Den statlige ansvarsreformen i 1991 rettet fokus på individuelle løsninger. Personene med utviklingshemning skulle ikke lenger behandles som en homogen gruppe. Like-

vel skjer det i stor grad. De utsettes for en kollektivisering som er på kollisjonskurs med ideologien i ansvarsreformen, fastslår seniorforskeren.

Fallitt

Hun har sett på boligløsninger i 30 kommuner over hele landet, snakket med personer med utviklingshemning selv, deres pårørende/verger, tjenesteytere og administrativt tilsatte. - Konklusjonen som kan trekkes av disse samtalerne er at det nå er sterke tendenser til at utviklingshemmede ikke blir hørt om hvor og hvordan de vil bo. Det kan se ut til at ansvarsreformen har spilt fallitt, mener Ann Kristin Eide.

- Er personer med utviklingshemning selv i stand til å formidle sine behov?

- Mange er fullt ut i stand til selv å fortelle hvordan de vil ha det. De som ikke har verbalt språk kan likevel signalisere trivsel og mistrivsel i tillegg til at deres pårørende og verger vet når de trives og ikke, svarer Eide. Som er opptatt av problemet med at mange kommuner har et tildelingssystem som ikke åpner for reell medbestemmelse.

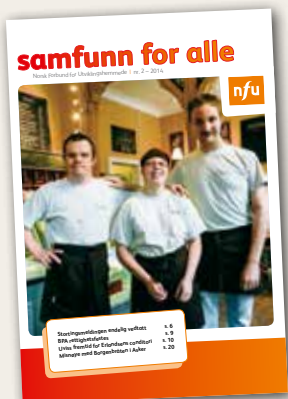
Best – for hvem?

På spørsmål om det er penger som be-

stemmer boligløsning, svarer Eide at alle deltakerne i denne studien mener at økonomien spiller en stor rolle. - De argumenterer også med «hva som er best» for personer med utviklingshemning. Dette er det imidlertid ulike meninger om. Gir det å bo sammen størst mulighet for fellesskap og vennskap? Er dette integrering? Poenget er uansett at ingen kan si hva som er best for «de utviklingshemmede». Det som er bra for den ene, kan være feil for den andre. Mange jeg har intervjuet forteller at de legger vekt på behovene til personer med utviklingshemning. Spørsmålet som da må stilles, er hvem som definerer behovene. Mennesker med utviklingshemning får i liten grad definere sin virkelighet og sine behov.

Normalisering og integrering

Eides råd er at normalisering og integrering innen tiltak og tjenester for personer med utviklingshemning, fortsatt bør være et viktig fyrtårn å navigere etter. - Omsorgsarbeid vil alltid være preget av usikkerhet og ambivalens, og bør kanskje være det. For det finnes ingen enkle fasitsvar når man har med mennesker å gjøre.

samfunn for alle

Medlemsblad for Norsk Forbund
for Utviklingshemmede

Seks utgivelser pr år.
Årsabonnement: 400 kroner
ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Jens Petter Gitlesen
jpg@nfunorge.org

Journalist:
Bitten Munthe-Kaas
bittenmk@yahoo.com
Telefon: 928 36 809

Tilrettelegger lettlest stoff:
Kari Bue
kari@nfunorge.org

Adresse:
Samfunn for Alle, NFU
Postboks 8954 Youngstorget
0028 Oslo

Sentralbord: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
E-post: post@nfunorge.org
www.nfunorge.org
www.facebook.com/NFUNorge

Annonseakvisitør: Salgs Forum AS
Tlf: 51 31 57 00/91 59 05 78
E-post: post@salgs-forum.no
Internett: www.salgs-forum.no

Forsidebilde: De tre driverne ved Erlandsens
Conditori risikerer nå å miste jobben.
(Foto: Steinar Omar Østli, Halden Arbeiderblad)

Layout: www.tinajerstad.com

Trykk: Gunnarshaug trykkeri
Utgivelse 3 – 2014
Kommer uke 25
Frist for saker er: 12. mai
Annonsefrist er: 23. mai

6

Stortingsmeldingen «Frihet og likeverd» ble nylig enstemmig vedtatt. Nå skal det endelig nedsettes et bredt utvalg som skal foreslå tiltak som kan styrke grunnleggende rettigheter til mennesker med utviklingshemning.

9

I oktober søkte de tre driverne med utviklingshemning ved Erlandsens conditori i Halden kommunen om en BPA-assistent på deling i sitt daglige arbeid. Da SFA gikk i trykken 1. april hadde de ikke fått svar. Uten støtte fra kommunen må de stenge dørene.

10

Regjeringen lanserte sitt lovforslag om rettighetsfesting av BPA nylig.

13

Stortingsrepresentant Tone Wilhelmsen Trøen (H) har skrevet en tankevekkende kronikk der hun fastslår at «Vi er alle annerledes».

14

Rådgiver for SV på Stortinget, Bjarne Kristoffersen, ga gode råd om hvordan man som tillitsvalgt kan påvirke politikere til å fatte gode vedtak på NFUs ledersamling nylig.

18

NFU Sør-Gudbrandsdal lokallag arrangerer klatrekurs for barn og unge. For SFAs utsendte ble det en gispende opplevelse.

20

Tre mødre stod i fjor fram i SFA og ga uttrykk for sin misnøye med det nye kommunale omsorgsbygget Borgenbråten i Asker. Etter vel et års drift er de fortsatt frustrerte og sinte over tilbudet deres familiemedlemmer får der.

26

NFU Oslo fylkeslag arrangerte nylig kurset «Samspill gir helse».

28

På det andre kurset om vergemål som NFU Buskerud og Vestfold arrangerte på Eidene nylig fikk deltakerne svar på mange viktige spørsmål.

Leder s. 4 SAFO s. 16 NFU Internasjonalt s. 22 Vißste du at s. 32

NFU i medvind

25. februar behandlet Stortinget meldingen «Frihet og likeverd», en melding om levekårene til mennesker med utviklingshemning. Innstillingen fra Stortingets arbeids- og sosialkomité var fornøyeleg lesning. Det er vanskelig å se at NFU kunne levert en stort bedre innstilling enn den som kom fra Arbeids- og sosialkomitéen.

Det fastslås igjen at målsetningene i politikken ligger fast, men at utviklingen har gått i feil retning. For å rette opp forholdene, vedtok et enstemmig Storting å be regjeringen nedsette et utvalg som skulle foreslå tiltak for å sikre en utvikling som er i samsvar med de politiske målsetningene.

Virkemidlene i politikken overfor mennesker med utviklingshemning er aldri blitt systematisk og helhetlig gjennomgått. En slik gjennomgang vil avdekke både mangler og virkemidler som drar i motsatt retning av reformens målsetninger.

Det at et utvalg blir nedsatt, betyr ikke at noe er blitt bedre. Det betyr at mye kan bli bedre. Veien fram mot gode levekår for den enkelte er lang – med mange skjær i sjøen.

Departementets skuffer er fulle av velmenende og gode utredninger som ikke har vært politisk gjennomførbare. En av utvalgets viktigste oppgaver blir å sikre at forslagene medlemmene fremmer både er politisk akseptable og politisk gjennomførbare. Hvis ikke, er faren stor for at utredningen ender opp som velmenende skuffefyll. Sist gang vi fikk en offentlig utredning på vårt politikkkfelt, var i 1985. Det kan gå flere tiår til neste gang. Alle er tjent med stabilitet på feltet. Forslagene må derfor være godt forankret både på den politiske høyre- og venstresiden.

Mange håper nok at utvalget skal foreslå mye av alt som er bra. En slik situasjon kan tjene utvalgsmedlemmene, men svekke politikkkfeltet. Selv om Norge er verdens rikeste land, står forslagene til gode og kostnadskre-

vende tiltak i kø. Når regjeringen legger opp statsbudsjettet, ser de til regjeringserklæringen og regjeringspartienes programmer for å finne hvor de vil benytte frigjorte midler. Uansett hvilken regjering vi har, vil løftene fra regjeringserklæringen og regjeringspartiene være såpass mange at alle ikke vil bli innfridd.

Det er ingen grunn til å regne med at regjeringen vil droppe egne løfter for heller å satse på politikken overfor mennesker med utviklingshemning. Utvalget må foreslå gode tiltak som ikke utgjør noen trussel i budsjettpolitikken. Trues budsjettpolitikken, havner utvalgets innstilling i skuffen og blir værende der.

Jeg ble nylig invitert på frokost av regjeringsstrioen Erna, Siv og Bent. Slikt er ikke vanlig, men så var det heller ikke et vanlig budskap regjeringen ville bekjentgjøre: I mai kommer et lovforslag om rettighetsfesting av brukerstyrt personlig assistanse (BPA). Forslaget bygger på høringsnotatet fra den rødgrønne regjeringen, men nå skal også timer til avlastning og støttekontakt telle med. Regjeringen vil også innarbeide noen av innspillene til høringsnotatet.

En rettighetsfesting av BPA er et stort og viktig første skritt. NFU ville selvsagt ønsket at ordningen hadde færre restriksjoner og flere presiserte muligheter. Men igjen må vi tenke på alternativet. Det er neppe mulig å få gjennomslag for vesentlig mer enn det som inngår i forslaget. Skal det benyttes mer midler til BPA, må de tas innenfor dagens budsjetter, noe helse- og omsorgsministeren ikke vil makte. Alternativet til rettighetsfesting av regjeringens forslag, er å ikke få rettighetsfestet BPA.

NFU takker regjeringen for å fremme forslaget om rettighetsfesting så raskt som det i praksis lot seg gjøre. Vi fortsetter vårt arbeid med å sikre gode omsorgstjenester. De største utfordringene på feltet er trolig knyttet

til oppholdskommune-prinsippet og dagliglivets gjøremål.

Da vi i 1991 fikk sosialtjenesteloven, var den ment å dekke dagliglivets gjøremål. Men mye har skjedd siden midten på 1980-tallet da lovarbeidene pågikk. Mye som var uvanlige gjøremål den gangen, er svært vanlig i dag som det å reise på sydenturer. Lavere flypriser og høyere levestandard har gjort at det som var uvanlig på midten av 1980-tallet, er blitt vanlig i dag. Det er på høy tid å oppdatere begrepet 'dagliglivets gjøremål'.

Oppholdskommune-prinsippet ble innført for å sikre at mottakeren av omsorgstjenester fikk tjenestene, uavhengig av hvilken kommune en oppholdt seg i. I dag er det mange kommuner som benytter prinsippet motsatt: Kommunen nekter tjenesteytere på passere kommunegrensene. Et eksempel på det er mannen i Harstad som ikke fikk ta med seg assistent til Tromsø på fotballkamp.

Vi takker Stortinget som nå har bedt regjeringen om å nedsette et utvalg for å sikre virkemidlene som skal til for å realisere de politiske målsetningene i politikken overfor mennesker med utviklingshemning. Vi takker Regjeringen for å ville rettighetsfeste BPA. Vi gleder oss over alle tiltak som går i riktig retning.

JENS PETTER GITLESEN
FORBUNDSLEDER I NFU

Jens Petter Gitlesen

Solgården

Ferie for alle!

Sol, bad og mye moro – det er ferie det! - Verdens beste ferie?

En vellykket ferie handler om de små tingene som gjør at alle hygger seg sammen. Over 40 års erfaring ligger til grunn for vårt enestående ferietilbud.

Solgården finner du på et platå på oversiden av fiskelandsbyen Villajoyosa på Costa Blanca. Vi har en fantastisk utsikt over Middelhavet.

Vi tilbyr ferie i trygge og tilrettelagte omgivelser. Aktiviteter og underholdning tilpasset gjestegruppene. Rullestol ingen hindring.

For 2014 tilbyr vi tilrettelagte turer på følgende datoer:

- 27.05.14 - 1 uke
- 03.06.14 - 1 uke
- 10.06.14 - 2 uker
- 05.08.14 - 1 uke
- 12.08.14 - 1 uke
- 30.09.14 - 1 uke

Alle turene vil gå tur/retur Oslo—Alicante. I tillegg til Solgårdens eget fly benytter vi også rutefly.

Arrangør av tilrettelagte ferier siden 1972. Kontakt oss gjerne for å høre hva vi kan tilby dere!

Bestill tur nå! Ring 24 14 66 60

Åpningstider: 8.30 – 21.00 man – fre

www.solgården.no

2014
Spania
Solgården
ferie

SOLGÅRDEN
trygghet, trivsel og glede

Viktig utvalg blir endelig en realitet

25. februar 2014 ble en viktig dag for mennesker med utviklingshemning. Da behandlet Stortinget følgende enstemmige forslag fra Stortingets arbeids- og sosialkomité:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et bredt sammensatt utvalg

som skal foreslå egnede og konkrete tiltak som styrker grunnleggende rettigheter til personer med utviklingshemning sin autonomi, privatliv, familieliv og samfunnsdeltagelse. Mandatet til utvalget må inkludere mål, tiltak, kompetanse, rettssikkerhet, økonomi og styrings-

system som sikrer at nasjonale politiske mål innfris».

Forslaget – som også NFU har arbeidet for å få på plass i flere år – ble enstemmig vedtatt.

Gode medspillere for NFU

Saksordfører Bente Stein Mathisen på Stortingets talerstol.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS OG
JENS PETTER GITLESEN (FOTO)

Bente Stein Mathisen (H) fikk mye velfortjent ros fra samtlige partier for sitt arbeid som saksordfører for det som både ble en enstemmig innstilling i Arbeids- og sosialkomiteen og deretter endte opp som et enstemmig vedtak i Stortinget. Innstillingen var full av merknader som støtter opp under NFUs prinsipper og politikken som NFU har kjempet for

i alle år.

I debatten på Stortinget fastslo Mathisen at selv om mye positivt har skjedd, er det likevel mye som kan bli bedre. Hun nevnte spesielt at integrering og normalisering har stagnert eller gått gal vei på sentrale områder som bolig, arbeid, opplæring og fritid de siste årene – i tillegg til flere andre konkrete eksempler.

Et samlet storting gir sterke signaler

- Styrken i denne meldingen er at det er en samlet komité og et samlet storting som stiller seg bak den. Det gir sterke signaler til de som trenger det, og som skal ha frihet og likeverd.

Solveig Horne er statsråden som har ansvaret for å koordinere oppfølgingen av stortingsmeldingen. Likestillingsministeren understreket sin glede over at det er bred politisk enighet om status, utfordringer og behov for videre innsats på dette feltet. - Denne meldingen skal ikke havne i en skuff eller bli en sovepute. Det er først og fremst mitt ansvar å sørge for en god

oppfølging, sammen med andre relevante departementer. Men vi har alle et ansvar for å følge opp.

Horne påpekte at hun nå vil legge fram et nytt informasjons- og utviklingsprogram, som skal gjøre det lettere å følge utviklingen i levekårene, stimulere til debatt og bygge opp kompetanse i tjenesteapparatet. - Som en del av arbeidet med programmet vil jeg utvikle en plattform for samarbeid mellom myndigheter og sivilt samfunn om politikk og tiltak for utviklingshemmede. Jeg ønsker innspill, en god dialog og samarbeid med brukere og pårørende og deres interesseorganisasjoner, vernepleiere, hjelpepleiere og andre som jobber på feltet, frivillige organisasjoner og politikere og administrasjon i kommunene, der folk lever.

Oppfølgingen av Stortingets ønske

- Denne regjeringen skal vise at det er mulig å sette i gang tiltak underveis, lovet statsråd Solveig Horne.

om å oppnevne et offentlig utvalg som skal foreslå egnede og konkrete tiltak som styrker grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemning, blir derfor viktig i det videre arbeidet. Denne regjeringen skal vise at det er mulig å sette i gang tiltak underveis, presiserte Solveig Horne.

Må ikke bli en sovepute

Fredric Holen Bjørdal kom blant annet inn på behovet for kompetanseheving i pleie- og omsorgssektoren. Foto: Stortinget©

– **D**et offentlige utvalet, som truleg skal jobbe eitt år eller to, må ikkje bli ei sovepute for regjeringa. Det treng ikkje vente med å leggje fram forslag til tiltak og verkemiddel som kan betre situasjonen til dei utviklingshemma. Det er mange gode fleirtalsmerknader i innstillinga, som regjeringa med ein gong kan ta tak i og realisere.

Stortingets yngste representant, Arbeiderpartiets Fredric Holen Bjørdal fra Møre og Romsdal, markerte seg også svært positivt i debatten. Han hadde ekstrajobb i bofellesskap for personer med utviklingshemning i sin egen skoletid og har siden vært opptatt av deres livssituasjon.

I sitt innlegg kom han blant annet inn på kompetanseheving i pleie- og omsorgssektoren. – Her blir det synda. I fleire år har eg sjølv vore ein av dei som blir henta inn, meir eller mindre frå gata, for å utføre desse viktige omsorgs- og habiliteringstenestene. Det er ei av dei mest givande og takknemlege oppgåvene ein kan ha her i verda å bidra til betre livskvalitet for menneske med utviklingshemning.

Men det er ikkje godt nok når så mange av tenestene blir utførte av ufaglærte ringevikarar i null prosent stilling – utan fullgod opplæring – og når miljøterapeutane og vernepleiarane ofte kan vere nesten fråverande. Då risikerer ein at tenestene blir reduserte til oppbevaring og dekking av basalbehov, og at rettssikkerheita blir utfordra. Det er ikkje godt nok, fastslo Fredric Holen Bjørdal.

Erlend Wiborg (FrP).

Intensjonene må følges opp

– **S**elv om man ofte er enig i intensjonene, er utfordringen at intensjonene ikke har alltid blir fulgt opp. Når det gjelder gruppen utviklingshemmede, ser vi dette på mange områder.

Storingsrepresentant Erlend Wiborg (FrP) brukte bosituasjonen som et eksempel. Han fastslo at intensjonene fra ansvarsreformen ikke har blitt fulgt opp i alle kommuner.

– Kommuneøkonomien har dessuten ført til at rettighetene i altfor mange tilfeller har blitt svekket, sa han.

Wiborg minnet dessuten om at noe av

utfordringen i denne sammenheng er at mennesker med utviklingshemning kanskje ikke er den gruppen som nødvendigvis roper høyest og som blir sett i så stor grad som den burde. – Jeg mener at organisasjonene, med Norsk Forbund for Utviklingshemmede i spissen, har gjort en utrolig god jobb med å fremme dette også overfor Arbeids- og sosialkomiteen. Vi har nå en regjering som i tillegg viser handlekraft, og får nå det berømmelige utvalget på plass. Mitt håp er også at det blir hurtigarbeidende og leverer fortløpende, presiserte Erlend Wiborg.

LETTLEST

Arbeids- og sosialkomiteen på Stortinget har kommet med et viktig forslag.

I forslaget ber Stortinget regjeringen om å nedsette et utvalg.

Utvalget skal foreslå diverse tiltak som styrker rettighetene til personer med utviklingshemning.

Det dreier seg om selvstendighet, privatliv, familieliv og samfunnsdeltakelse.

Forslaget ble enstemmig vedtatt i Stortinget.

Forslaget støttet opp under prinsippene og politikken som NFU har kjempet for i alle år.

I debatten på Stortinget sa stortingsrepresentant Erlend Wiborg fra FrP at mennesker med utviklingshemning kanskje ikke er den gruppen som roper høyest.

Da blir de heller ikke sett som de skal. Han sa også at NFU hadde gjort en utrolig god jobb med å få fram dette til Arbeids- og sosialkomiteen.

Stort engasjement fra organisasjonene

- Jeg er også veldig glad for at Stortinget har en enstemmig innstilling i denne saken. Det fortjener saken. Det har vært et stort engasjement fra organisasjonene til mennesker med utviklingshemming, som har jobbet intenst overfor det politiske miljøet for å få dette på plass.

Mangeårig støttespiller for NFU, Karin Andersen (SV), fastslo at en del av politikken overfor mennesker med utviklingshemming har glidd mer og mer tilbake til den gamle institusjonsformen igjen. - Begrunnelsen har ofte vært at det kommunale tilbudet eller hjelpetilbudet har vært for dårlig, slik at man har måttet velge noen spesialløsninger fordi det har vært bedre enn en veldig dårlig løsning i lokalmiljøet.

Det har utviklet seg en ond sirkel, som har bekreftet at slik er det best å gjøre det. Derfor var denne saken så viktig, og derfor er det nå så viktig at det er et enstemmig storting som står bak at prinsippene skal følges.

Jeg håper at det ikke blir med dette, som jeg har hatt følelsen av at det har blitt når jeg har diskutert en god del andre slike saker for mennesker med funksjonsnedsettelse generelt. Det må ikke bli en positiv bomulsdott av velvilje som man kan bokse inn i. Alle er enige, men egentlig blir det ikke så fryktelig mye ut av det

- Det er utrolig viktig at vi nå følger opp på alle områder, presiserte SVs Karin Andersen.

når du kommer til krita. Det er utrolig viktig at vi nå følger opp på alle områder, presiserte Karin Andersen.

Mimmi Kvisvik, Geir Johannessen og Jens Petter Gitlesen var alle svært fornøyde etter stortingsdebatten. (Foto: Samfunn for alle)

FO-jubel

Leder i FO, Mimmi Kvisvik og medlem av arbeidsutvalget, Geir Johannessen, som også leder organisasjonens seksjon for vernepleiere, fulgte intenst med på debatten i Stortinget fra publikumsgalleriet da Arbeids- og sosialkomiteens innstilling ble debattert.

Begge sa seg etterkant meget tilfredse med at det lenge etterlyste utvalget, som blant annet skal se på hvilken kompetanse det er behov for innen tiltak og tjenester for mennesker med utviklingshemming, endelig skal bli en realitet.

De som vil vite mer

Hele debatten om Arbeids- og sosialkomiteens innstilling er lagt ut på Stortingets nettside www.stortinget.no Gå inn på linken Saker og publikasjoner, deretter til saker som er behandlet, at denne dreier seg om en melding – og der ligger sakene som var til behandling 25. februar. Derfra blar du deg ned til sak 10.

De tok også ordet

I tillegg til de ovennevnte representantene tok følgende ordet i stortingsdebatten: Geir Toskedal (Krf), Per Olaf Lundteigen (SP), Sveinung Rotevatn (V), Johnny Ingebrigtsen (SV), Tor André Johnsen (Frp) og Lise Christoffersen (Ap).

Leder-kommentar

NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen har denne gangen valgt å bruke mye av spalteplassen i sin leder på side 5 til å kommentere debatten og det enstemmige vedtaket i Stortinget.

Malin Victoria Groth Pettersen, Kim Robin Johansen og Daniel Harbo drive Erlandsens Conditori. De håper at Halden kommune innvilger deres søknad om en assistentstilling som kan bistå i dem i det daglige arbeidet.

La Erlandsens leve!

Malin Victoria Groth Pettersen, Kim Robin Johansen og Daniel Harbo har drevet det tradisjonsrike Erlandsens Conditori i Halden siden 2012. Nå har fått problemer med å få endene til å møtes, og det er fare for at de må stenge dørene til sin nyskapende virksomhet.

TEKST: BITTEN MUNTHE-KAAS
FOTO: STEINAR OMAR ØSTLI,
HALDEN ARBEIDERBLAD

FO-Støtte

Styret i Fagorganisasjonen (FO) Halden støtter de tre driverne på Erlandsens Conditori, og skriver blant annet i en uttalelse:

«Stortingsmelding nr. 45 «Frihet og likeverd» påpeker at det er langt igjen når det gjelder mulighetene personer med utviklingshemning har til ordinært arbeid. De tre eierne av Erlandsens Conditori viser at det er mulig å skape sin egen arbeidsplass. Vi i FO Halden håper at politikere og administrasjon gir Erlandsen en mulighet til å fortsette som den foregangsbedriften den er. Ja til et meningsfullt arbeid for alle!

Den økonomiske situasjonen har ført til at de som jobbet som veiledere/assistenter for de tre driverne, er blitt sagt opp. Siden har frivillige hjulpet dem med den daglige driften. Men bedriften kan i lengden ikke basere seg på dugnad. De tre har derfor de søkt kommunen om støtte til en assistentstilling organisert som BPA-ordning – for fortsatt å kunne sysselsette seg selv. Søknaden dreier seg altså ikke om penger til støtte til driften.

Hvis denne søknaden ikke blir innvilget, må de tre ungdommene med utviklingshemning ta til takke med kommunens ordinære dagtilbud. De har allerede fått brev med tilbud om dagsenterplass i kommunal

Viser til taushetsplikten

-Søknader om BPA går inn under helse- og omsorgstjenester og er dermed taushetsbelagt. Derfor hverken vil eller kan jeg svare på spørsmålet om hvorvidt kommunen vil gi grønt lys for BPA-tjenester i denne saken.

Det sier kommunalsjef Kenneth Johansen i en kommentar til Samfunn for alle.

De tre driverne ved Erlandsens conditori sendte søknader om BPA-tjenester i oktober i fjor. De ble lovet svar i februar – men hadde ennå fått noe da SFA gikk i trykken 1. april. På spørsmål fra SFA om hvorfor det har gått så vidt lang tid, svarer Johansen at man i Halden kommune følger forvaltningsloven og at saksbehandlingstiden dermed er i tråd med gjeldende regelverk.

Da varaordfører Lena Karlsen fikk overlevert 1759 underskrifter i kjølvannet av Facebook-aksjonen til støtte for de tre driverne, lovet hun at de skulle få raskt svar på søknaden. Hun ga samtidig uttrykk for at den lange saksbehandlingstiden var uakseptabel.

regi – et tilbud de hverken har bedt om, vil ha eller har søkt på ! Tre dagsenterplasser er dessuten mye dyrere for kommunen enn om de tre får en felles assistent.

Haldenserne har til gjengjeld engasjert seg og mobilisert for fullt til støtte for at de tre driverne skal få fortsette i jobben sin. Det har vært arrangert punktmarkering med appeller med flere hundre fremmøtte og en facebook-aksjon som resulterte i nesten 1800 underskrifter. De tre driverne har allerede fått flere henvendelser fra det private næringslivet i kommunen som også ønsker å gi sin støtte. I skrivende stund venter alle i spenning på kommunens neste trekk.

BPA en rettighet fra 1. januar 2015

- Vi fremmer lovforslaget om rettighetsfesting av Brukerstyrt Personlig Assistanse i mai. Det vil gi Stortinget mulighet for å kunne behandle denne saken enten før sommerferien slik at BPA blir en rettighet fra 1. januar 2015.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

Det kunngjorde statsminister Erna Solberg, finansminister Siv Jensen og helse- og omsorgsminister Bent Høie nylig da regjeringens forslag om rettighetsfesting ble lansert. Trioen smilte fra øre til øre fra de kom til de dro etter pressefrokosten sammen med representanter for Uloba, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Jag, SAFO og NFU som Helse- og omsorgsdepartementet hadde invitert til.

Regjeringens nye forslag går ut på at sosialtjenesteloven endres slik at alle som fyller de alminnelige vilkårene for å motta praktisk bistand og opplæring får rett til å ta ut hele eller deler av denne tjenesten organisert som BPA. Kriteriet er at søkeren har behov for «omfattende tjenester». Det er det samme inngangskriteriet som i dag, men flere vil bli omfattet når rettigheten nå slås klarere fast.

Helhetlig tjeneste

I motsetning til de rødgrønne inkluderer den nåværende regjeringen i sin BPA-lov både timer til avlastning og støttekontakt i tillegg til enkle helsetjenester. BPA blir dermed en helhetlig tjeneste der brukerne slipper å forholde seg til mange forskjellige tjenesteytere. Den enkelte skal kunne velge sine assistenter, hva de skal gjøre og til hvilken tid. Det kom også fram på pressekonferansen at regjeringen med sitt forslag anslår at prislappen for BPA blir på mellom 200 og 300 millioner kroner når avlastning og støttekontakt inkluderes i ordningen.

En glad Vibeke Marøy i Uloba lot seg forevige sammen med Bent Høie, Siv Jensen og Erna Solberg.

Ungdomskoordinator i Norges Handikapforbund, Stine Slettås Machlar, har selv kjempet i årevis for å få BPA. - Denne ordningen gjør det lettere spesielt for unge mennesker å flytte hjemmefra og leve et selvstendig liv. - Det koster å gi oss tjenester – men med BPA vil flere ta utdanning, komme i arbeid og dermed kunne gi noe tilbake til samfunnet, sa hun.

- Regjeringens forslag vil dessuten sikre at barn med funksjonshemning kan bo hjemme hos sin egen familie i stedet for å måtte være hele eller deler av sin barndom på institusjon, sa Bent Høie. - I stedet for de ca. 3 000 personene som får BPA i dag, antar vi at en rettighetsfesting vil omfatte i alt ca. 14 000 personer.

Helse- og omsorgsministeren gledet samtidig mange fremmøttes hjerter da han hyllet nylig avdøde Bente Skansgårds utrettelige kamp de siste 20 årene for å få

BPA som en lovfestet rettighet i Norge.

Investering

SAFOs leder, Arne Lein, minnet om at det fortsatt gjenstår å se innholdet i det nye lovforslaget. - Det å inkludere støttekontakt og avlastning er uansett et stort skritt i riktig retning. Forslaget er samtidig en samfunnsmessig investering samtidig som det viser at likestillingsperspektivet blir tatt på alvor, sa han.

Flere av de andre representantene for funksjonshemmedes organisasjoner minnet de fremmøtte politikerne om at de i det nye lovforslaget må ta utgangspunkt i den enkeltes behov for assistansetimer. De presiserte at regjeringen for all del ikke fatter vedtak om at dette behovet må overstige 25 timer pr. uke for at retten til BPA blir utløst – slik det stod i den rødgrønne regjeringens lovforslag.

Proposisjonen som legges fram før sommeren, er en frihetsrevolusjon for funksjonshemmede.

(Helse- og omsorgsminister Bent Høie)

Vil frigjøre ressurser

Siv Jensen var i likhet med sine regjeringskolleger glad for å få denne rettighetsfestingen på plass, og at den er knyttet mot livet og ikke mot helse. - Rettighetsfesting er avgjørende for å få inkludert samfunnsdeltakelse og likebehandling i loven slik at flere kan være aktivt deltakende og bidra i samfunnet. Vi har allerede hørt altfor mange festtaler om inkludering og arbeidsliv. Denne loven er viktig for å få frigjort ressurser, understreket finansministeren.

Alle politikerne roste funksjonshemmedes organisasjoner for jobben de har gjort for at en rettighetsfesting av BPA skal bli en realitet. Både Solberg, Jensen og Høie var skjønt enige om at det først og fremst er deres fortjeneste.

Emilie Gitlesen hilser på statsministeren...

...og får god kontakt med finansministeren

...før hun får bjørneklem av helse- og omsorgsministeren!

Ros og takk til de blå-blå

NFUs forbundsleder Jens Petter Gitlesen takket og roste den blå-blå-regjeringen som nå vil rettighetsfeste BPA. Han formidlet det først på pressekonferansen og deretter på NFUs nettside.

- Det vil bli tatt stilling til mange detaljer i lovforslaget. Mye må defineres og klargjøres. NFU vil helt sikkert følge opp saken, både nå mens den er i regjeringen og når den kommer til Stortinget.

En kan sakens si at rettighetsfestingen burde gått lenger. Men alternativet til regjering-ens forslag, ville nok vært mer utredning og utregning. Nå har vi ventet lenge nok, presiserer NFUs forbundsleder blant annet i en kommentar på www.nfunorge.org

Oslo

Oslo kommunes avvikler driftskonto for BPA-brukere. Dette skaper sterke reaksjoner hos organisasjonene.

I en uttalelse skriver Oslo fylkeslag av Norges Handikapforbund at det vil gjøre det umulig for brukerne å nyttiggjøre seg BPA på en selvstendig måte. - Det vil for eksempel bli umulig for mennesker med nedsatt funksjonsevne å reise på ferie om ordningen, slik byråden skisserer, blir vedtatt. Det vil bli vanskeligere å delta i organisasjons- og samfunnsliv.

Ikke minst er dette problematisk i forhold til arbeidsdeltakelse og studier. Om BPA ordningen skal kunne benyttes som det likestillingsverktøyet den er ment som, kan en ikke innskrenke ordningen med slike vedtak, heter det blant annet i uttalelsen som er lagt ut i sin helhet på www.ivarjohansen.no

Småstoff

Sammen er vi sterke

I forbindelse med Stortingsmelding Frihet og likeverd gikk FO, Fagforbundet, SOR, FFO, ASVL og NFU sammen om et brev til Stortingets arbeids- og sosialkomité. Lederen i Samordningsrådet SOR, Jarle Eknes, gir i en kommentar i SOR-rapport 1/14 uttrykk for at dette var en strålende begynnelse på en arbeidsform som vil kunne tydeliggjøre for politikerne viktige innspill som det er enighet om blant brukerorganisasjoner, fagforeningsorganisasjoner, fagorganisasjoner og andre. - Vi har tro på at kraften i budskapene vi ønsker å formidle blir større når vi står sammen, skriver Jarle Eknes.

Bjørn Wad foreviger en familie.

Vil din familie bli fotografert?

Den profesjonelle fotografen Bjørn Wad jobber for tiden med et prosjekt der han portretterer familier med et eller flere familiemedlemmer med Downs syndrom. Wad jobber i brytningen mellom kommersiell foto og kunstoffoto.

Temaet for prosjektet er mennesker med Downs syndrom og deres familier, deres mangfold og uttrykk. Wad understreker i en mail til SFA at det overordnede målet er at portrettene skal være alternativ til mange av dagens fremstillinger av mennesker med Downs syndrom – samtidig som hele familien skal være i fokus.

Wad har samarbeidet med Norsk Nettverk for Downs syndrom og har hittil fotografert ca. 40 familier. Ettersom NNDS i hovedsak har medlemmer fra 0-30 år, er han nå på utkikk etter eldre mennesker med syndromet – det vil si fra 30 år og oppover. Nå ber Wad NFU om hjelp i sitt arbeid med å komme i kontakt med de rette familiene.

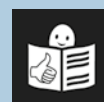
Bildene skal både ende opp i en utstilling og mellom to permer. Hans siste utstilling handlet om eldre ved Tåsen-

hjemmet i Oslo. Bakgrunnen for dette prosjektet var at han ønsket å portrettere eldre på en ny og annerledes måte. Bildene fra Tåsenhjemmet er lagt ut på bjornwad.com/portfolio/tasenhjemmet/portrett/kunstprosjekt

Wad presiserer at familier som vil delta i dette prosjektet selv kan bestemme tid og sted for fotografering. De vil som takk for hjelpen få et eksemplar av sitt familiebilde. De som ønsker det, kan også kjøpe en eller flere printkopier. Bildene vil bli tatt på et Graflex 4x5 storformat-kamera med fargefilm.

Interesserte kan enten ta kontakt med Bjørn Wad på telefon 47 92 43 20 eller på hans mailadresse som er mail@bjornwad.com Fotografens webside er www.bjornwad.com

LETTLEST

Fotografen Bjørn Wad etterlyser eldre mennesker med Downs syndrom.

Han arbeider med et prosjekt der han fotograferer familier som har ett eller flere medlemmer med Downs syndrom.

Fotografen samarbeider med Norsk Nettverk for Downs syndrom (NNDS).

Han har hittil fotografert ca. 40 familier.

Medlemmene til NNDS er stort sett fra 0-30 år.

Nå er han på utkikk etter eldre mennesker med Downs syndrom fra 30 år og oppover.

Vi er alle annerledes

«Folk må venne seg til sårne som broren min». Ordene kommer fra en 14 år gammel gutt, som i et leserinnlegg forteller historien om sin utviklingshemmede bror. Det beste broren vet er å gå på restaurant. Han har ikke språk – men det kommer lyder, særlig når han er glad og koser seg. På en uredd måte forteller gutten hvordan han opplever at de blir uglesett og regelrett kastet ut fra restauranter. Det er gripende å lese at en så ung gutt forklarer om annerledesheten og mangelen på forståelse.

Tone Wilhelmsen Trøen.
Foto: Stortinget ©

AV: TONE WILHELMSSEN TRØEN, STORTINGS-
REPRESENTANT OG HELSEPOLITISK TALSPERSON
I HØYRE

Toleranse må leves

Samme dag som jeg leste innlegget fra gutten, fikk Signe og Geir Lippestad tildelt Livsvernprisen for 2014 av organisasjonen Menneskeverd. En pris de ble tildelt som foregangspersoner i arbeidet med å realisere det universelle menneskeverdet. De har med varme, ærlighet og åpenhet delt sine erfaringer som pårørende til funksjonshemmede barn.

Vårt samfunn trenger noen som går foran og viser oss vei for større toleranse. Myndighetene har ansvar for å etablere lover og regler, og regler som i varetar like rettigheter, men vi vet jo allikevel at diskriminering skjer, lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Av fagfolk – og deg og meg. Vi har alle fordommer, fordi vi ser begrensningene og ikke mulighetene. Derfor må toleranse ikke bare komme innenfra, men også ovenfra, synliggjort i større grad media, i skolen og på idrettsbanen. For toleranse er ingen muntlig øvelse, det er noe som må leves. Bare erfaringer kan fjerne fordommer.

Hva med å invitere inn?

Mennesker har alltid hatt et iboende psykologisk behov for å plassere hverandre i båser. Vi er raske til å etablere sannheter på grunnlag av inngrodde holdninger og stereotypier eller frykten for det som er

annerledes. For å fjerne fremmedfrykt og uvitenhet, må hver og en av oss invitere annerledesheten inn til seg. Hva med å starte med å invitere gutten med Downs syndrom på bursdag – eller bare hjem etter skoletid? Sørge for at de får lik adgang til å være med på fritidsaktiviteter, slik at de blir synlige i lokalsamfunn og at folk får en mulighet til å bli kjent med dem, for så å se at annerledeshet ikke er så annerledes. Vi trenger alle å bli sett, tatt på alvor. Vi er alle originalvare, og det er ikke meningen at vi skal være noe annet.

Å bli sett ned på

Birgit Skarstein, Paralympics-deltaker i Sochi og ambassadør for Oslo OL i 2022, snakker åpent om livet som funksjonshemmet. Hun forteller også om diskriminering. Fra å være ei høyreist jente, ble hun plutselig bare 140 cm. Høy som rullestolbruker. Hun opplevde bokstavelig talt å bli sett ned på. Hun forteller om krenkende opplevelser som å bli kløpet i kinnene, strøket over håret og å bli snakket til som et lite barn.

Å mestre hverdagene

Vi har lett for å snakke om at alle er like mye verdt og at vår visjon er et samfunn der alle kan delta. Men det blir bare ord uten innhold, hvis vi ikke gjør i praksis det vi snakker om. At vi ikke skal gjøre for-

skjell, men behandle alle likt. For mange er livet bratt og krevende. Da er det viktig å minne hverandre om at det å ha god helse ikke er det samme som å være helt fri for skade, lyter eller sykdom. Jeg ønsker at vi i mye større grad får et rausere forhold til begrepet god helse og aksepterer at de utfordringer vi møter er en naturlig del av livet.

Annerledeshet er normalen

En liten historie fra virkeligheten. En voksen ung, mann med Downs hadde vært på restaurant med sin støttekontakt, og da de kom hjem kommenterte han: "Hvorfor så alle så rart på meg hele tiden?" Støttekontakten nølte litt, og sa at "det er fordi du har Downs syndrom og ser annerledes ut". Hovorpå den unge mannen gikk bort til speilet, så på seg selv, – så på støttekontakten og sa "Men du ser også annerledes ut...!"

Vi mennesker har en dyp lengsel etter å bli godtatt som vi er. Tenk så mye angst og slitsom fasadebygging som skyldes vår redsel for ikke å bli akseptert. Det fineste vi kan gjøre for et annet menneske – og like mye for oss selv – er å si: Jeg liker deg akkurat slik du er. Når disse ordene er ektefølte og følges av handling, da skjer det noe magisk. Er det ikke det vi alle lengter etter?

Minneord

Audun Skrede gikk bort 16. februar, 77 år gammel. Han var en markant person i Aust-Agder, var en av grunnleggerne av NFU Aust-Agder fylkeslag og satt som fylkesleder i mange år. Han var også innom NFUs sentralstyre.

Audun og Bjørg fikk en jente med sterk utviklingshemning. Selv om de hadde mye arbeid med datteren, var han sterkt engasjert i arbeidet for rettighetene til alle mennesker med utviklingshemning og opptatt av deres livssituasjon.

Audun var en rolig mann og fremhevet alltid andre foran seg selv. I saker som angikk mennesker med utviklingshemning var han prinsippfast. Han fikk ideen til og startet den årlige organisasjonsleiren på Hove, for å gi mennesker med utviklingshemning et ferietilbud med mening. Audun ledet leiren i mange år før sentralstyret og senere landsstyret overtok og har drevet den frem til våre dager.

Vi som var heldige å sitte i fylkesstyret sammen med Audun både før og under gjennomføringen av ansvarsreformen, husker ham som bevisst og handlingskraftig med et stort nettverk innad i fylke- og kommuneadministrasjonene. Med sin fine måte å behandle sine medhjelpere på, sa vi aldri nei når han ba om hjelp. Fylkeslaget var dermed alltid representert der han mente vi kunne påvirke positivt. Vi opplevde mange harde møter og forhandlinger, og både i tiden før og etter HVPU var vi både likt og fryktet, og det var Auduns fortjeneste. Han la ned et enormt arbeid for utviklingshemmedes rettigheter.

Audun var en enorm inspirasjonskilde for oss som tok over arbeidet da sykdommen rammet ham. Når vi i dag snakker om reformarbeidet, blir Auduns navn alltid nevnt.

NFU Aust-Agder fylkeslag har mistet en av sine grunnleggere og inspiratorer i kampen for mennesker med utviklingshemning og deres rettigheter. Men Audun vil fortsatt leve videre i våre minner. Våre tanker går nå til hans kone Bjørg og nærmeste familie.

Svein og Elsa Lill Karlsen

Audun Skrede (Foto: Privat)

Forslag til ny arvelov – mer fleksibilitet

I 2011 ble det nedsatt et utvalg som skulle vurdere en justering av arveloven, slik at den blir mer tilpasset samfunnsutviklingen. Arvelovsutvalget har i NOU 2014:1 kommet med sitt forslag til ny arvelov. Noen forslag er særlig interessante for NFUs medlemmer.

AV ADVOKAT KRISTIN KRAMÅS
ADVOKATFIRMAET HESTENES OG DRAMER
KRISIN.KRAMAAS@HESTENESDRAMER.NO
WWW.HESTENESDRAMER.NO

NOUen er et lovforslag som nå skal ut på høring. Erfaringsmessig vil det ta flere år før den nye arveloven trer i kraft. Men når nå vergemålsloven omsider er trådt i kraft, får vi håpe det ikke tar like mange år før vi har en mer oppdatert arvelov.

Justering av pliktdelen – større mulighet til å fordele gjennom testament

En del av mandatet har vært å i større grad sikre gjenlevende ektefelle/samboer sin arverett. Utgangspunktet for beregning av pliktdelsarv er foreslått endret. I norsk rett har pliktdelen hittil vært beregnet som en brøk av hele dødsboet, inkludert ektefellearven. Utvalget foreslår at pliktdelen skal regnes som en brøk av arvingens legalarvelodd. Dette får betydning der det er en arveberettiget gjenlevende ektefelle. I konkurranse med gjenlevende ektefelle eller samboer arver livsarvingene etter utvalgets forslag en halvpart, mens den andre halvparten går til gjenlevende ektefelle eller samboer.

Livsarvingenes pliktdel utgjør etter forslaget halvparten av deres legalarvelodder. Den totale pliktdelen til livsarvingene vil i et slikt tilfelle utgjøre en firedel av dødsboet. Minste arv til ektefeller og eventuelt samboere vil også begrense testasjonsfriheten, men det er likevel klart at flere nå vil få mulighet til å gjøre justeringer gjennom et testament.

Mulighet for å bestemme i eget testament over egne barns arv

Det gis åpning for at en arvelater ved testament kan bestemme hvem som skal arve pliktdelsarv som en livsarving har arvet etter arvelateren.

Her har arvelovutvalget åpnet for at arvelateren kan råde over pliktdelsarv i situasjoner hvor livsarvingen selv er ute av stand til å opprette testament. Eksempler på dette er testamenter for utviklingshemmede, som ikke har evne til å forstå hva et testament er og ikke har evner til å veie opp alternativene.

Lovforslaget innebærer at de som er foreldre til personer med alvorlig grad av utviklingshemning, vil kunne bestemme gjennom sitt eget testament hva som skal skje med pliktdelsarv etter seg selv, når den utviklingshemmede dør.

Utvalget har vurdert om nærstående eller verger skulle gis mulighet for å skrive testament for de som ikke kan skrive eget testament. Behovet for å styre arv etter opprivende skilsmisse-saker er nevnt som eksempel, men utvalget konkluderte med at det å skrive et testamente er en personlig ting, og at de ikke kunne finne tungtveiende grunner for å åpne denne adgangen fullt ut.

Arvelovutvalget har en spennende gjennomgang av gjeldende vurderinger rundt vilkåret til testators sinnstilstand og gyldigheten av en testamenterisk disposisjon.

Det avgjørende for vurderingen om testamentet skal kjennes gyldig eller ikke, er om testator på grunn av for eksempel utviklingshemning er ute av stand til å vurdere de forskjellige alternativene han eller hun kan velge mellom når det gjelder innholdet i et testament. Det foreslås en skjerping her med hensyn til demente, slik at det lovfestes at langt fremskreden demens automatisk blir en ugyldighetsgrunn.

Staten kan gi avkall på arv

Der Staten er eneste arving etter loven, foreslås det nå utvidede regler om Statens mulighet til å gi avkall på arv. Slektninger eller andre som arvelateren hadde tilknytning til, skal kunne søke om å bli arving i stedet for Staten. I lovforarbeidet nevnes også frivillige organisasjoner der arvingen var medlem, som eksempler på søkere som må kunne antas å ha slik nær tilknytning.

Advokat Kristin Kramås

Kommunale råd – hvordan står det til?

VIGDIS ENDAL
DAGLIG LEDER I SAFO

Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) har undersøkt organiseringen og erfaringene med de kommunale rådene for mennesker med funksjonsnedsettelse. De presenterer sine resultater i NIBR-notat 2014:101 «Råd regler og representasjon». Det kan være nyttig å se på hva de fant ut. Vær også oppmerksom på Bufdirs nye temasider om kommunale råd.

Bakgrunn for notatet. Endringer i vente?

Mennesker med funksjonsnedsettelse er underrepresentert i kommunestyre og andre politiske fora. Lov om råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne skal sikre at kommuner og fylkeskommuner oppretter en medvirkningsordning. Rundskriv Q-21/2012 utdypet ordningen. Eldre har en tilsvarende ordning. Et lovforslag om medvirkningsordning for ungdom er under arbeid. Mynighetene ville gjennom NIBRs undersøkelse få kunnskap som kan brukes ved endringer. Det kan være aktuelt å harmonisere regelverket for de ulike rådene. Det har også vært nevnt å slå sammen rådene.

Fellesråd, ikke bra for funksjonshemmedes innflytelse

Sammenslåing av elderråd og råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne, får ikke mye støtte til i NIBR-notatet. Fellesrådene opplever å ha mindre innflytelse enn rådene som jobber hver for seg. Det ser i tillegg ut til at det er eldre sine interesser som dominerer i slike felles råd.

Funksjonshemmede ser altså ut til å bli dårligere representert, og tape på fellesråd.

Sekretariatfunksjonen er viktig, men liten

Kommunene skal stille et sekretariat til rådighet for rådene. De fleste kommunene har likevel avsatt mindre enn 20 % stilling til denne funksjonen for rådene for mennesker med nedsatt funksjonsevne. 42 råd har avsatt mindre enn 5 % av et årsverk. Kanskje gode muligheter for forbedringer her?

Regelverk og rutiner må gi føringer for inkludering av rådene

Kommunestyret er pålagt å vedta mandat for rådet. Det er 75 % av rådene som har utarbeidet mandat eller retningslinjer. NIBR finner at der det framkommer i kommunenes øvrige reglement hvilke saker rådene skal behandle, opplever rådene å ha mer innflytelse. Da er kommunene oppmerksom på, og har rutiner for inkludering av rådene i sakene.

Hvilke saker behandles, og når?

Saker som er særlig viktige for mennesker med nedsatt funksjonsevne, skal forelegges rådene i god tid før sakene skal avgjøres. Universell utforming og tilgjengelighet er saker som behandles ofte i mange råd. Deretter kommer saker som gjelder tjenester, oftest organisering av tjenestene. Budsjett, kommunale planer og boligrelaterte saker blir også behandlet i mange råd. Kanskje det er mulig for NFU å benytte rådene til

saker som man er spesielt opptatt av?

Bare 14 % av rådene sier det er svært vanlig å få saker til uttalelse i forberedelsesfasen av en sak. Det vanligste er at rådene får sakene etter at administrasjonen har avgitt innstilling, men før det er fattet politisk vedtak.

Sjekk Bufdirs temasider om kommunale råd

NIBR avdekker en del punkter til forbedring for de kommunale rådene. Et tips i forbedringsarbeidet er å gå på Bufdirs hjemmesider www.bufdir.no, der Deltasenteret har laget egne temasider for deg som er i kommunale råd. Sjekk den siden ut. Her er både nyheter fra rådene, aktuelle publikasjoner om rådsarbeid, huskeliste til mandat og mye mer. Både rådsmedlemmer og kommuner kan finne nyttig informasjon og forhåpentligvis inspirasjon i forbedringen av kommunale råd. Har du tips eller innspill tar Bufdir også gjerne imot gode tips og innspill til sidene. Tips gjerne om dette videre!

Vigdis Endal.

Frykt for tvangsflytting av eldre

Ordfører Jonny Finstad (H) i Vestvågøy i Lofoten i Nordland er ifølge Lofotposten ikke bekymret for at mennesker med utviklingshemning i kommunen må flytte på institusjon.

Rita Stensen. (Foto: Privat)

NFU Vestvågøy lokallag har sendt brev til rådmannen i Vestvågøy om denne saken. Her etterlyser de en gjennomgang av botilbud og ressurstildeling for eldre personer med utviklingshemning som bor i boliger eid av kommunen.

I brevet minner lokallaget om at de fleste utviklingshemmede eldes raskere enn befolkningen for øvrig og har annerledes behov for hjelp og omsorg. NFU mener de har rett på pleie og omsorg i hjemmene sine. Kommunalsjef for pleie og omsorg i Vestvågøy, Lars Pley Ludvigsen, sier derimot til avisen at det er kommunens plikt å motivere funksjonshemmede til å flytte til institusjon når det oppstår alderdomstegn som demens og fysiske plager.

Ordfører Jonny Finstad (H) er heller ikke bekymret for at mennesker med utviklingshemning kan bli flyttet fra boligene hvor de har bodd siden HVPU-reformen tidlig på 90-tallet til institusjon

mot sin vilje. Han er trygg på at det gjøres faglige vurderinger slik at funksjonshemmede blir ivaretatt på en kvalitetsmessig best mulig måte. - Som politikere må vi forholde oss til slike vurderinger hele veien, sier Finstad

Ikke overrasket

Rita Stensen i NFU Vestvågøy lokallag er ikke overrasket over svarene fra administrasjonen og ordføreren. - Hadde personene med utviklingshemning bodd i sin egen private bolig, hadde hjemmetjenesten blitt koblet inn ved behov. Vi skjønner ikke hvorfor dette ikke skjer for innbyggere med utviklingshemning. Kommunen må uansett se på ressursbruken på sikt. Det er ikke nok sykehjems-plasser. Vi mener at det må være bedre å omregulere bruken av hjemmetjenesten til også å omfatte boliger for utviklingshemmede, understreker Rita Stensen i intervjuet med avisen.

Samme helsetjenester til alle

Vestvågøy kommune mener at innbyggere med utviklingshemning ikke kan forvente andre helsetjenester enn øvrig befolkning.

I et svarbrev til NFU Vestvågøy lokallag skriver kommunalsjef for Helse- og omsorg, Lars Pley Ludvigsen, at en bruker med utviklingshemning ikke har andre rettigheter enn øvrige brukere i kommunen med behov for helse og omsorgstjenester. -

På samme måte som vi i dag tilbyr sykehjem til eldre brukere med behov for omfattende helsetjenester, har brukere med utviklingshemning samme rett til å få tilbud om tjenester på samme nivå.

Bakgrunnen for brevet var NFU Vestvågøy lokallags bekymring for at personer med utviklingshemning stilte svakere enn andre innbyggere, ettersom de leier bolig av kommunen.

Ludvigsen avviser dette. - Når tjenester skal ytes til hjemmeboende, skilles det ikke på om brukere bor i leid hus, bokollektiv, eid hus eller leilighet. Tjenesten tildeles alltid på bakgrunn av individuelle behov, gjennom enkeltvedtak, skriver han.

NAV på verksted

Arbeids- og sosialminister Robert Eriksson (Frp) sender NAV på verksted. Sigrun Vågeng får jobben med å avbyråkratisere etaten. - Et omfattende arbeid, men med en tydelig retning, sa den tidligere KS-direktøren om mandatet til ekspertutvalget som er nedsatt for å gjøre jobben.

- Nå går vi fra en byråkrati-reform til en bruker-re-

form, og Sigrun Vågeng har kompetanse på den viktigste brukeren av Nav, nemlig arbeidslivet. Nav har dessverre ikke innfridd hovedmålet om flere i arbeid og færre på trygd, fastslo arbeids- og sosialministeren da han nylig presenterte det nye ekspertutvalget som skal levere sin rapport om et år.

(Kilde: Fontene)

Småstoff

Klatrekurs for alle

Barn elsker å klatre – og gjerne oppover – enten det er i trær, på bord, stoler, bokhyller og ellers alt det kan klatres på. Det finnes også morsomme utfordringer og mye håp i et hengende tau!

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

Det er ca. åtte meter mellom gulv og tak i klatrehallen.

Det demonstrerte de unge deltakerne med all tydelighet på klatrekurset innendørs som likepersongruppen i NFU Sør-Gudbrandsdal arrangerte for første, men ikke siste gang på Tyrili klatresenter i Lillehammer nylig.

Deltakerne på NFU-kurset var i alderen fra 6 til 15 år. Alle hadde en sprek mor eller far med som ledsager. Før ungene slapp til på klatreveggene måtte de voksne på obligatorisk kurs for å lære hvordan de skal sikre dem. Nødvendig utstyr som klatreseler, klatresko, tau og skrukarbin fikk

både voksne og barn låne på senteret.

Fremskritt

Instruktør Trond Friberg viste i en samtale med SFA til at dette var senterets første kurs for deltakere med utviklingshemning. Han la ikke skjul på hvor imponert han var over barnas fremskritt. – Flere av deltakerne var skeptiske til både å skulle klatre opp og ned på den høye vegg den første kurskvelden. Men deretter våget alle seg gradvis lenger oppover. Alle har fått bedre koordinasjon, fysiske styrke og er ikke minst blitt flinkere til å konsentrere seg. Det har vært fantastisk å se deres stolthet og glede over å mestre disse utfordringene, og ikke minst oppleve hvor morsomt de åpenbart har det, presiserer Friberg.

Apekatter

SFAs utsendte møtte opp den fjerde av i alt fem kurskvelder. Etter at deltakerne var behørig sikret, var det ingen som nølte før de startet klatringen opp den ca. åtte meter høye vegg. Deretter tok det ikke mange minuttene før flere av dem befant seg opp under taket og vinket til oss laaangt der nede – før de kjapt rappellerte som om de aldri skulle ha gjort annet. Også de minste barna føk opp og ned som små apekatter før de etter hvert gikk videre til neste aktivitet. Som handlet om å bli senket ned

i tau fra en høyde på ca. seks meter. Balansestokken var også i flittig bruk – før flere – hvorav den yngste gutten på seks år – gikk på line på tvers over hallen – like under taket!

For undertegnede – som aldri hadde vært i en klatrehall tidligere – ble denne kurskvelden bortimot en gispende opplevelse – i både beundring og skrekkslagen fryd over deltakernes vågemot og ferdigheter. I den grad andre lokal- og fylkeslag i NFU vurderer hvorvidt det skal tas initiativ til en fritidsaktivitet for barn og

Uredd linedanser går tvers over klatrehallen.

I sveivet – og det er langt ned...!

Instruktør Trond Friberg hjelper en av de minste deltakerne i gang – før hun klatret videre selv

unge, skal de vite at innendørs klatring utvilsomt vil være midt i blinken. Dette egner seg for alle aldersgrupper – uansett ferdighetsnivå. Det er i tillegg en flott og morsom helårs treningsform som hele familien kan gjøre sammen. Vel så viktig er det at familier med barn med utviklingshemning kan møtes og oppleve gleden over fellesskapet med hverandre – i tillegg til at det også er de som trenger et puff for å komme seg ut.

Det tok da heller ikke lang tid før klatrekurset på Lillehammer ble fulltegnet. Barn med nedsatt funksjonsevne har ingen fritidstilbud i kommunen i dag. Selv om det ikke er NFUs oppgave å drive fritidsaktiviteter, ønsket NFU Sør-Gudbrandsdal med dette initiativet å være en pådriver for at også disse barna skal få et organisert, offentlig fritidstilbud.

Aktiv likepersonsgruppe

Likepersonsgruppen i Lillehammer og omegn for foreldre til barn med spesielle behov ble startet for et par år siden. Siden har gruppen vokst. Her kan deltakerne støtte hverandre, utveksle og lære av hverandres erfaringer.

I tillegg til klatrekurs har likepersonsgruppen tatt initiativ til temakvelder, juleverksted og andre sosiale arrangementer. Habiliteringstjenesten i Oppland har sagt seg villig til å stille med fagfolk på temamøtene når det er spesielle emner gruppen ønsker å få utdypet. Stikkord for temaer som har vært tatt opp er søskenproblematikk, rettigheter, sosial og faglig inkludering i barnehage og skole, og fritidsaktiviteter. På disse møtene er det også fritt fram for at deltakerne tar opp ting som er aktuelt i deres livssituasjon. Medlemskap i NFU er ingen betingelse for å kunne være med på møtene i likepersonsgruppen.

Kontaktpersoner er Åse T. Sande, Tone Tidemand Skappel og Astrid Gil Spilling. De kan gi mer informasjon på mailadressene assande@online.no / tskappel@hotmail.com / astspill@gmail.com eller telefon 99 55 10 30 (Åse), 95 76 84 84 (Tone) og 97 06 18 72 (Astrid).

«Barn som meg»

Filmregissør Mari Storstein er representert med to filmer på Eurodok-festivalen. Den ene «Barn som meg» handler om tre av barna på Jørstadsvea avlastningsbolig i Lillehammer for rundt 15 barn og unge med funksjonshemning.

Her har teamet tatt utgangspunkt i Hsyv år gamle Hans Filip Sønste-gaard-Engh med Downs syndrom og autistiske trekk og to av kompisene hans som bor i avlastningsboligen noen helger innimellom. Filmen ble valgt ut blant 43 innsendte som ble vist på dokumentarfilmfestivalen Eurodok som nylig ble arrangert på Cinemateket i Oslo. Festivalen har som mål å fremme det beste innen ny, europeisk dokumentarfilm.

Filmen har blitt vist på Lillehammer kino. Det er ikke umulig at den også blir vist på TV – ettersom Storstein for lengst har markert seg som dokumentarfilmregissør og har laget flere filmer for fjernsyn. Mange vil huske «Brevet til Jens» der Storstein sammen med Camilla Brusdal avdekket hvordan noen mennesker i Norge ufrivillig må bo på institusjon.

(Kilde: GudbrandsdølenDagningen)

Rettelse

I forrige utgave av Samfunn for alle var det en reportasje på side 14 og 15 om prosjektet "Mitt hjem – min arbeidsplass". Her har undertegnede beklageligvis bommet på tasteknappen – og dermed snek det seg inn en feil i mailadressen til May Østby, som er kontaktperson og kan gi mer informasjon om prosjektet.

Riktig mailadresse for de som vil vite mer om å få og gi tjenester i andres hjem er med andre ord ikke may@ostby.himolde.no – men May.Ostby@hiMolde.no

bmk

Fortsatt misfornøyde med Borgenbråten

-Vi har aldri lagt skjul på at vi er misfornøyde med tilbudet på Borgenbråten. Dette omsorgsbygget fungerer ikke som et hjem for den enkelte. Det fremstår som en ren institusjon både innvendig og utvendig.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

SFA møtte mødrene Anne Lise Skovli, Anna Ragnhild Ødegaard Midtskogen og Anne E. Moberg som har hatt unge voksne familiemedlemmer med utviklingshemning boende på Borgenbråten siden februar i fjor – noen uker før omsorgsbygget ble offisielt åpnet. Samtalen med dem den gangen resulterte i en omfattende reportasje i SFA 1/2013.

Her ga de klart uttrykk for både fortvilelse, sinne og frustrasjon over det nye kommunale botilbudet. Deres familiemedlemmer var da i ferd med å flytte inn på avdeling «Rød» i omsorgsbygget der det nå i alt bor 22 unge voksne med utviklingshemning mellom 13 og 40 år med vidt forskjellig funksjonsnivå. De i alt fem beboerne på «Rød» er alle pleietrengende og har behov for 1:1-bemannings – noe de på langt nær får nå.

Brukermedvirkning

Etter et års erfaring med tiltak og tjenester i dette kommunale botilbudet, stiller de tre mødrene seg både undrende og kritiske til at hverken beboerne eller deres pårørende får lov til å etablere et forum på Borgenbråten der de kan møtes og ta opp saker av felles interesse. – Pårørende har i stedet fått beskjed om at vi kan ta opp saker med ledelsen og de ansatte på de respektive avdelingene som gjelder våre familiemedlemmer. Slike henvendelser skal imidlertid kun skje hver for oss. Våre familiemedlemmers individuelle vedtak er i tillegg blitt revidert uten at vi som pårørende er blitt informert.

Pr. i dag har to av mødrenes familiemedlemmer kun to timer alene-tid med en ansatt pr. uke. Skal de ut på aktivitet må de være hjemme innen klokken 20 for at personalet skal bli ferdig med stell til de selv skal gå hjem fra jobb. – Ikke mange 25-åringer hadde likt det, presiserer

Skovli og Moberg. – Selv om våre familiemedlemmer mangler verbalt språk og sitter i rullestol, har de like stor glede av å komme seg ut som oss andre. Konsekvensen er at de må være sammen «hjemme» så å si i alle døgnets våkne timer.

Husleien og maten

For å bo på «Rød» må beboerne betale over 9000 kroner i husleie. Beløpet er såpass høyt fordi de er med på å dekke utgifter til fellesarealer beregnet til 64-65 kvadratmeter per person i tillegg til sine respektive leiligheter på ca. 50 kvadratmeter. Mødrene mener det kan stilles spørsmålstegn ved om det er kommunen eller beboerne som har størst nytte av disse fellesarealene. De viser til at bemanningen i realiteten er så lav at beboerne er nødt til å oppholde seg der for å få det tilsynet de trenger.

Hver beboer må i tillegg betale kr 3000,- i matpenger pr. måned. Det er ikke tatt hensyn til individuelle forskjeller i matbudsjettet – som selvsagt varierer. Mødrene har hittil forgjeves bedt om å få alle kvitteringer og regnskap som viser hva disse pengene er blitt brukt til.

De synes også det er spesielt at beboerne må innta alle måltider på avdelingens fellesrom – der de stort oppholder seg når de er «hjemme». De ansatte har heller ikke tid til å hjelpe beboerne med å lage egen

Faksimile fra Samfunn for alle 1/2013

mat – som i seg selv ville vært problematisk fordi de kun har en liten kjøkkenkrok uten komfyr i leilighetene sine. Dette til tross for at ledelsen i ovennevnte reportasje i Samfunn for alle allerede for et år siden både lovet at det skulle settes av plass til en egen komfyr for beboere som ønsker det, og at den enkelte ikke skulle belastes for penger som dette ombyggingsarbeidet ville kreve.

Aktivitetssenteret

Alle de tre mødrenes familiemedlemmer mistet både dagsenterplassene og den ukentlige treningen i den kommunale svømmehallen da de flyttet til Borgen-

bråten. Dette var tilbud som de hadde hatt stor glede av årevis. Kommunen begrunnet oppsigelsene med at dagsentrene skulle omorganiseres – men etter det mødrene vet, er ikke dette blitt fulgt opp. Det har kun vært et skifte av lokaler. Mødrenes protester og klager på disse vedtakene ble sendt til og behandlet i kommunens klageutvalg – men uten å bli tatt til følge. Svømmetreningen foregår nå i det lille terapibassenget som ligger i tilknytning til dagsenteret på Borgenbråten.

Det mest kritikkverdige

Skovli, Moberg og Midtskogen er likevel enige om at det mest kritikkverdige ved dagtilbudet på Borgenbråten er at deres familiemedlemmer på denne måten tvinges til å oppholde seg på fellesrommet «hjemme» de aller fleste av døgnetimer. - Vi som ikke har funksjonsnedsettelse

tar en hverdag på jobb og ulike aktiviteter utenfor hjemmet vårt som en selvfølge.

Fritidstilbudet på Borgenbråten utenom tiden på aktivitetssenteret er også altfor dårlig. Den består i hovedsak av TV-titting som beboerne i liten grad er interessert i og formålsløs vandring i korridoren for den som kan gå. Det er i tillegg så få ansatte på jobb at hvis en av beboerne blir syk eller av en annen grunn må være «hjemme» når det en sjelden gang står en aktivitet utenfor institusjonen på timeplanen, rammer det stort sett også de andre som dermed heller ikke kommer seg av gårde.

Færre ansatte

Antallet ansatte på avdelingen ble i tillegg redusert fra januar. Det er gjentatte ganger blitt sendt inn bekymringsmeldinger om bemanningssituasjonen som ikke er

tatt til følge. Etter åpningen for et år siden har flere ansatte på «Rød» sluttet allerede. De ansatte gjør så godt de kan i en situasjon der stadig flere beboere trenger konstant oppfølging. Det er samtidig umulig å fylle turnusene med fagfolk i små stillinger med dagens altfor lave bemanning. Mødrene mener at dette først og fremst er et lederproblem.

De viser i tillegg til at alle deres pleie-trengende familiemedlemmer mangler talespråk. – I tillegg til de andre tilbudene de har mistet, er det også slutt på kommunikasjons treningene de fikk tidligere. Dette gjør det i sin tur selvsagt både problematisk og frustrerende for den enkelte å formidle sine behov og tilsvarende vanskelig for de ansatte å tolke dem, sier Anne Lise Skovli, Anna Ragnhild Ødegaard Midtskogen og Anne E. Moberg.

Fra venstre: Anne Lise Skovli, Anna Ragnhild Ødegaard Midtskogen og Anne E. Moberg.

Kommunen svarer

Mellomleder i Asker kommune og daglig leder ved Borgenbråten, Anne Høidalen, har svart skriftlig på en del spørsmål fra SFA som tar utgangspunkt i noe av det som kommer fram i intervjuet med de tre mødrene som har sine familiemedlemmer på avdeling «Rød».

Anne Høidalen. (Foto: Asker og Bærum Budstikke)

1. og 2: *-Er det nedsatt et eget brukerforum på Borgenbråten og i så fall: Hvor ofte holdes det møter der beboere og pårørende kan diskutere saker av felles interesse? Er den lovfestede brukermedvirkningen etter din oppfatning godt nok ivare tatt på Borgenbråten?*

- I Asker kommune har vi brukerråd. Vi gjennomfører egne brukerundersøkelser 1 gang per år og Brukerrådet er involvert i denne og kommer med innspill til å lage tiltak i Virksomhetsplanen i forhold til resultatene i brukerundersøkelsen. Vi arrangerer i tillegg egne møter med pårørende, samt ansvarsgruppemøter der pårørende også er til stede. Noen ganger er brukere også til stede der det er hensiktsmessig.

3. *Hvilken kommentar har du til at det er beboere som trenger 1:1 oppfølging som nå kun har to timer alenetid med en tjenesteyter pr. uke?*

- Vi yter tjenester etter vedtak fattet gjeldende lov og forskrift og disse vedtakene er fattet/utarbeidet på vedtakskontoret etter faglige vurderinger. Utover det kan vi ikke kommentere forhold knyttet til enkeltindivider uten at det er gitt fristilling fra taushetsplikten.

4. *Hvorfor tas det ikke hensyn til individuelle forskjeller og dermed til at beboerne spiser forskjellig når dere i dag krever månedlige matpenger på 3000 kroner av alle? Får pårørende som ønsker det se kvitteringer og regnskap over hvordan disse pengene blir brukt?*

-Når det gjelder kostpenger følger vi de retningslinjene som er utarbeidet av revisjonen i Asker kommune. NFU lokalt har vært involvert i denne prosessen. Hvordan de enkelte beboerne ønsker å spise, behandles individuelt ut fra hver enkelt

beboers ønsker og behov. Pårørende som ønsker innsyn kan naturligvis få det.

5. *En mor spurte nylig de ansatte om de kunne bake fødselsdagskake til datteren. Hvilken kommentar har du til tilbakemeldingen moren fikk om at datteren i så fall selv må betale ekstra for kake-ingrediensene?*

-Vi kan bistå med å lage kaker til bursdager. Ellers referer vi til intensjonen med reformen, der de enkelte skal betale sin husleie, egne kostpenger og ellers alle andre utgifter på lik linje med alle samfunnsborgere.

6. *I dag må beboerne på avdeling «Rød» spise alle måltider sammen på fellesrommet. Hva er årsaken til det – og hvordan tror du det oppleves i lengden? Skjer det samme på de andre avdelingene?*

- Vi mener disse spørsmålene er besvart i spørsmålet om kostpenger.

7. *I reportasjen om Borgenbråten i Samfunn for alle nr. 1/13 lovet ledelsen at det skulle settes av egen plass til komfyr i kjøkkenkroken til beboere som ønsker det. I hvilken grad er dette fulgt opp – og hvis ikke – hva er årsaken til det?*

-Det ble sendt ut en forespørsel om hvem som ønsket komfyr i sin leilighet. Det kom tilbakemelding fra fire familier om at de ønsket komfyr, og disse har fått det.

8. *Det de tre mødrene stiller likevel seg aller mest kritiske er at beboerne på «Rød» må oppholde seg på fellesrommet eller i korridoren i det som skal være deres hjem de aller fleste av døgnet våkne timer fordi det ikke er nok ansatte som kan gi dem tilsynet de trenger i leilighetene. Kommentarer?*

- Vi yter tjenester etter de individuelle

vedtakene hver enkelt har. Om beboerne ønsker å være i sine respektive leiligheter, korridor eller fellesareal må de få styre selv.

9. *Synes du beboernes behov for aktivitetstilbud utenfor institusjonen i fritiden er godt nok ivare tatt?*

- Dette er ingen institusjon, dette er en bolig der vi yter tjenester etter individuelle vedtak, fattet ut ifra den enkeltes behov, og krav til kvalitet definert i Kvalitetsforskriften. Det er anledning til å klage på vedtakene, dette blir det opplyst om i vedtakene,

10. *Mødrenes familiemedlemmer mistet både støttekontakt, sitt tidligere dagsentertilbud og den ukentlige treningen de tidligere fikk i den kommunale svømmehallen da de flyttet inn på Borgenbråten. Hvilken kommentar har du til det?*

- Enkelte beboere fikk endret sitt dagtilbud etter omorganisering i Aktiv fritid i Asker kommune. Asker kommune er opptatt av å få til en god brukermatch i både bolig og på Aktivitetssenter. Aktivitetssenteret på Borgenbråten har et eget terapibasseng og dette er i hyppig bruk, både på dagtid og på kveldstid hele uken. Vi kan selvfølgelig reise til den kommunale svømmehallen, med da må dette kanskje prioriteres fremfor en annen aktivitet. Vi imøtekommer selvfølgelig familiene i en dialog dersom familiene ønsker dette. Når det gjelder støttekontakt, følger vi de rutine som Asker kommune har.

11. *Mødrenes familiemedlemmer mangler talespråk og trenger kommunikasjonsutdanning de tidligere fikk før de flyttet på Borgenbråten for å formidle behovene sine. Hva var årsaken til det?*

- Vi jobber daglig med kommunikasjons trening både i bolig og på aktivitetssenter. Hvilken metodikk vi bruker er individuelt tilrettelagt ut ifra den enkeltes behov. Hvis familiene er uenige i metodikken, er dette tema for ansvarsgruppemøter eller individuelle møter. Vi er opptatt av å finne gode løsninger og ha et godt samarbeid.

12. Mener du at hverdagen til beboerne på Borgenbråten er i tråd med intensjonene i ansvarsreformen?

Ja, formålet med reformen var å bedre levevilkårene for personer med utviklingshemning og gi dem en likestilt tilværelse som den øvrige befolkningen. På lik linje med andre skal personer med utviklingshemning i størst mulig grad få anledning til å styre eget liv, delta i samfunnet og lokalmiljø og motta statlige, fylkeskommunale og kommunale tjenester etter behov, svarer Anne Høidalen.

(Anne Høidalen opplyser at spørsmålene er besvart i samråd hennes virksomhetsleder, Gro S. Huseeth, virksomhetsleder på Vedtakskontoret, Anne Cathrine Garder og jurist på Vedtakskontoret, Cathrine Retvedt.)

Brukerråd

Asker kommune har lagt ut en orientering om Brukerråd Boliger PU på sin nettside www.aker.kommune.no

Husleien

Anne Høidalen har i etterkant av Kommunens svar til SFA opplyst følgende:

Det er ingen som betaler over kr. 9000,- i husleie på Borgenbråten. Det finnes bostøtte ordninger i Asker kommune (Husbankens bostøtte og en kommunal husleiestøtte) Dette blir alle som takker ja til bolig i Asker kommune orientert om. Den reelle husleien den enkelte betaler ligger godt under kr.9000,-. I flere tilfeller blir husleien nærmest halvert med bostøtteordningene.

Mødrene om kommunens svar

Anne Høidalen har i likhet med de tre mødrene lest og godkjent det de selv sier i denne reportasjen. Ettersom SFA bare kommer ut hver tredje måned og dermed først i juni neste gang, har vi valgt å la de sistnevnte kort få kommentere noen få av svarene fra kommunen. De skriver:

«Anne Høidalen svarer i samarbeid med sin ledelse enten unøyaktig og/eller på andre ting enn det er spurt om i alle spørsmål. Vi ønsker likevel å presisere følgende:

Vårt hovedpoeng med å komme inn på den høye husleien på over 9000 kroner er det urimelige i at beboerne må betale for fellesarealer som i gjennomsnitt er større enn deres egne leiligheter. Det er også et tankekors at de uten bostønad fra Husbanken og kommunen ikke hadde kunnet bo på Borgenbråten.

Det er ikke riktig at alle som ønsket installert komfyr til sine familiemedlemmer har fått det. Søknaden om innstallering i den ene av våre familiemedlemmers leilighet ble sendt pr. post 21. desember i 2012 og er ennå ikke besvart.

Det er ikke riktig at våre familiemedlemmer får daglig kommunikasjons trening både hjemme og på aktivitetssenteret.»

ANNE LISE SKOVLI, ANNA RAGNHILD ØDEGAARD MIDTSKOGEN OG ANNE E. MOBERG

Småstoff

Hedret

Lars Ødegård, har fått H.M. Kongens fortjenestemedalje. Han er tidligere leder og generalsekretær i Norges Handikapforbund i tillegg til at han har ledet Bioteknologinemnda (for å nevne bare noe..). En vel fortjent heder. Vi gratulerer!

Russetid

Kjæresteparet Jørgen Raugstad (18) og Benedikte Larsen (18) går begge i en klasse med tilrettelagt undervisning ved Øksnevad videregående skole i Sandnes og vil derfor ikke få ordinær studiekompetanse etter endt skolegang. Det var begrunnelsen for at de ikke skulle få delta i hele russefeiringen. De skulle kun få lov til å være med i russetoget. Etter et oppslag i Stavanger Aftenblad, snudde russestyret, og de to ungdommene med utviklingshemning får delta i hele russefeiringen likevel...

Arbeid

En ny Fafo-undersøkelse viser at norske arbeidsgivere unnlater å rekruttere funksjonshemmede, selv om de synes det er viktig at funksjonshemmede blir rekruttert til arbeidslivet. Les mer på www.nhf.no

Podcam jobber hardt for inkludering

NFU hadde nylig et møte med 10 lokallagsledere i PODCAM i Malawi for å få et innblikk i hvordan de jobber, hva de har fått til på grasrotnivå og hvilke utfordringer de møter i sitt arbeid.

TEKST OG FOTO: JENNY SCHANNING

Lokallagslederne fortalte om inkluderende utdanning og arbeid mot omsorgssvikt, vold og seksuelt misbruk av jenter. Dette gjenspeiler noen av hovedutfordringene i arbeidet for mennesker med utviklingshemning i Malawi, og har vært prioriterte temaer i samarbeidet med NFU.

Miriam Farao, mor og lokallagsleder, viste til at det er mange barn med funksjonsnedsettelse med store og sammensatte behov i deres område. Et av tiltakene som er satt i gang i regi av lokallaget er en foreldre rådgivningstjeneste som driver oppsøkende virksomhet i lokalsamfunnet på frivillig basis. Foreldre identifiserer og oppsøker familier som har barn med funksjonshemning, og gir råd, veiledning og oppfølging.

Chikonde

Farao fortalte blant annet historien om Chikonde (19) som har utviklingshemning. Hun ble holdt innesperret eller bundet fast til et tre i hagen i flere år mens foreldrene var på arbeid. Det førte til at hun selvsagt ble både understimulert og ulykkelig. I Malawi er kunnskapsnivået blant foreldre og lærere om stimulering og utviklingshemning lavt i tillegg til at det ikke finnes tjenestetilbud til familiene. De fleste barn med utviklingshemning får ikke gå på skolen, og foreldrene er nødt til å gå på jobb for å forsørge familien.

I en slik situasjon ser noen foreldre ingen annen løsning enn å stenge barna inne eller å binde dem fast mens de er

Lokallagsledere i PODCAM i Malawi.

på arbeid. Dette kjenner vi igjen fra vår egen nære historie i Norge. Etter at foreldrene til Chikonde hadde hatt samtaler og fått råd, veiledning og opplæring i rettighetene til mennesker med utviklingshemning, har de nå større forståelse og aksept for datteren sin. De jobbet aktivt for at hun skulle bli inkludert både i lokalsamfunnet og på skolen. I dag gleder foreldrene seg over den store forandringen de ser i datteren sin og kan nesten ikke tro at hun er samme person.

Doreen

Datteren til Doreen Ngeni, mor og

lokallagsleder i PODCAM fikk utviklingshemning etter malaria da hun var liten. Moren trodde lenge at datteren var ute av stand til å gjøre noe og tenkte ikke en gang tanken på at det kunne være mulig å sende henne på skolen.

Doreen fikk høre om PODCAM i 2010, meldte seg inn og deltok på et kurs om rettighetene til barn med funksjonshemning. Her lærte hun at de har samme rettigheter som andre barn, og dermed også rett til å gå på skolen. Etter kurset ble hun og mannen enige om å sende datteren på førskolen.

I begynnelsen nektet rektor å ta datteren inn. Han påstod at hun ikke kunne

lære og mente at hun dermed ikke hadde noe på skolen å gjøre. Etter mange og lange diskusjoner klarte foreldrene likevel å overbevise rektoren om at datteren skulle inkluderes på skolen.

Jenta har siden lært mer enn det både rektor, læreren og Doreen selv trodde var mulig. Datteren mestrer nå mange grunnleggende ferdigheter, følger reglene, deltar aktivt og er sammen med vennene sine.

Etter at Doreen fikk se disse forandringene hos sin egen datter, fikk hun lyst til å bruke denne erfaringen til å hjelpe andre. Hun startet derfor en foreldrerådgivningstjeneste lokalt der hun og andre i PODCAM oppsøker og gir råd til andre foreldre om å sende barna sine på skolen. De bidrar også til å få overbevist skolen om hvor viktig det er å ta inn barn med funksjonshemning.

Felista

Etter å ha fått opplæring i kjønnsbasert vold og jenters rettigheter, ble Doreens lokallag også bevisst på hvordan de skulle jobbe med dette temaet lokalt. De fikk høre rykter om at Felista, en jente i deres eget lokalsamfunn, var blitt seksuelt misbrukt. Doreen dro hjem til familien hennes sammen med tre andre mødre og spesialpedagogen på skolen. Der måtte de overbevise Felistas foreldre om hvor viktig det var at datteren fikk snakke ut. Ved hjelp av broren fortalte jenta deretter hvordan hun var blitt misbrukt seksuelt av en mann i nabolaget mens foreldrene var på jobb.

Foreldrene tok henne deretter med seg på sykehuset og fikk bekreftet at det hadde skjedd. PODCAM har siden hjulpet dem med rapportere saken til sosialtjenesten og politiet.

Dette var noen av historiene som kom frem på møtet. Alle deltakerne understreker behovet for og betydningen av arbeidet som gjøres for utviklingshemmede av PODCAM med støtte fra NFU. Det er samtidig et stort behov for en mer systematisk innsamling av informasjon om resultatene organisasjonen oppnår lokalt.

Viser lederskap på inkludering

Presidenten i Malawi, Joyce Banda, har vist lederskap på inkludering av mennesker med utviklingshemning. I februar var hun vertskap for African Leaders Forum on Disabilities med støtte fra Special Olympics.

AV: JENNY SCHANNING

Her annonserte hun en Alliance for African Leadership on Intellectual Disability som skal jobbe med å engasjere afrikanske ledere, frivillige organisasjoner og andre aktører til å sikre rettighetene til og nødvendige velferdstjenester for mennesker med utviklingshemning.

Det var bred enighet om fire områder som skulle ha hovedprioritet i det videre arbeidet: Det gjaldt innsamling av data om mennesker med utviklingshemning og deres levekår. Deltakerne skal i tillegg etablere spesifikke, målbare og oppnåelige mål på helse, utdanning og inkludering. Det skal designes ressursfordelings-modeller og mål for å sikre at mennesker med utviklingshemning får sin del av ressursene i tillegg til at deltakelse fra mange sektorer i samfunnet skal sikre at målene nås.

Inclusion International, Inclusion Africa og NFUs søsterorganisasjon i Malawi, Parents of Disabled Children Association in Malawi (PODCAM), var representert på konferansen.

Ny lov

Kort tid etter at Joyce Banda kom til makten i 2012 vedtok Malawi en ny lov om funksjonshemmede (National Disability Act), som tar sikte på å harmonisere lovverket i Malawi med

FN-konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) som Malawi ratifiserte i 2009. Dette skjedde etter langt tids påvirkningsarbeid fra funksjonshemmedes egne organisasjoner i Malawi. Joyce Banda har ved flere anledninger understreket at mennesker med utviklingshemning er en gruppe hun ønsker å ha spesielt fokus på.

Dette har vært etterlyst og lenge etterlengtet. Det gjenstår likevel å se om myndighetene lever opp til sine løfter og omsetter disse tiltakene til handling med nødvendige bevilgninger. NFUs søsterorganisasjon PODCAM og deres samarbeidspartnere i Malawi vil jobbe for å holde myndighetene ansvarlig og sørge for at dette skjer.

PODCAM, Special Olympics Malawi og flere andre organisasjoner og faginstanser i Malawi har på denne bakgrunn etablert en samarbeidsplattform for å øke kunnskapen om og jobbe politisk for mennesker med utviklingshemning i Malawi. To av tiltakene som står på trappene er å gi opplæring til relevante høytstående statsansatte og å jobbe for gjennomføringen av en studie om utviklingshemmedes livssituasjon i Malawi.

Ola Skaare får fram det gladeste i menneskene.

Samspill gir helse!

«Samspill gir helse» var tittelen på kurset som NFU Oslo fylkeslag nylig arrangerte for sine medlemmer med utviklingshemning. Synd at det ikke ble helt fulltegnet – men her fikk både de ca. 20 deltakerne og deres ledsagere til gjengjeld virkelig utfolde seg.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

Og det var ikke overraskende – med tanke på at det var Ola Skaare, tidligere musikalsk leder for Dissimilis og nåværende i kulturorganisasjonen Pascal som ledet kurset – slik han har gjort utallige ganger for barn, unge og voksne med utviklingshemning tidligere. Deltakerne på NFUs organisasjonsleir i fjor er for eksempel blant de mange, mange som trolig fortsatt har timene med denne trollmannen av en musikkformidler i friskt minne. Og gled dere folkens – til sommeren blir det kurs med Ola på Tromøya igjen!

På hans kurs får alle prøve seg på alt fra gitar, bass, regnstav, klokkespill, trommer

eller et annet rytmeinstrument. Deretter setter han igang med undervisningen – der han med sitt store smil, trygge nærvær og direkte væremåte fanger kursdeltakernes oppmerksomhet fra start til mål. Han utfordrer nybegynnerne til å prøve, motiverer de som vegrer seg og får dem til å prøve seg på det som for mange er en helt ny aktivitet. Det samme skjer hver gang: Deltakere som tidligere ikke har tatt i et instrument, opplever etter bare noen få timers øving til sin store overraskelse å befinne seg foran et publikum og fremføre en konsert i samspill med andre.

Flere våger seg foran mikrofonen også.

Hun hadde aldri prøvd seg på klokkespill tidligere.

LETTLEST

Ola Skaare ledet kurset "Samspill gir helse".

20 personer med utviklingshemning deltok.

Selv om den fysiske helsen var litt skranten hos noen, var det samspill og glede hos både kursholder og deltakere!

Ola Skaare har tidligere vært musikalsk leder for Dissimilis.

Alle som går på kurs hos han får prøve seg på instrumentene som han har med seg.

Her er det alt fra gitar, bass, regnstav, klokkespill, trommer og rytmeinstrumenter.

De som aldri har tatt i et instrument opplever plutselig å stå foran publikum – etter bare kort tids øving!

Og i likhet med deltakerne på Tromøya-kurset syntes også deltakerne fra NFU Oslo fylkeslag etter hvert at det var morsommere å spille enn å ha pause.

Tilbake til tittelen «Samspill gir helse» på dette kurset: Selv om den fysiske helsen tilsynelatende skrantet hos enkelte, demonstrerte både kurslederen selv og alle deltakerne til fulle at samspill og det å glede andre både får frem det største smilet og entusiasmen over å mestre. Og hvis ikke det er noe av det mest helsebringende som finnes – ja, da vet ikke vi!

Takket for NFU-gaver fra Vidars store vennekrets

Vidar Haagensenens nærmeste familie var nylig på besøk i NFUs sekretariat og overrakte forbundsleder Jens Petter Gitlesen en sjekk på nærmere 60 000 kroner. Beløpet var samlet inn av vår tidligere venn, medarbeiders og tillitsvalgtes store vennekrets.

TEKST: JENS PETTER GITLESEN

For etter Vidars plutselige død har gavene strømmet inn. Mange av beløpene var ikke spesielt store, men summen forteller uansett noe om at det var utrolig mange mennesker som var glad i ham.

Sorgen over å mistet en far, kjæreste, sønn eller venn som knapt bare fikk halvparten av et gjennomsnittlig livsløp, er ikke noe som går over. Det var uansett sterkt og positivt å møte Vidars datter Luna, samboeren Marita og foreldrene Kari og Rolf Gunnar etter bisettelsen. Det ble nok en erkjennelse av det uerstattelige og ufattelige.

De som blir bekymret for personer med utviklingshemning som mister en far skal vite at det er like vanskelig for oss

alle å forstå et så stort tap. Det virket som om Luna forstod det like godt som oss andre. Vår evne til rasjonell tenkning kan være viktig når det gjelder dagligdagsgjøremål. Men i forståelsen av liv og død kommer derimot alles tankeevne til kort.

Verden går videre, og det er noe både Luna, Marita, Kari og Rolf Gunnar virker innforstått med. I fellesskap ble vi enige om å bruke de innsamlede midlene på de arbeidsområdene der Vidar hadde sitt hovedfokus; som handlet om å engasjere mennesker med utviklingshemning på internett og våre nye sosiale medier.

NFU vil opprettholde kontakten med Vidars nærmeste familie i tiden som kommer.

Fra venstre foran: Samboeren Marita, Vidars datter Luna og moren Kari Haagensen. Bak fra venstre: Vidars far, Rolf Gunnar Haagensen, Jens Petter Gitlesen og kontorfullmektig John Harald Wangen i NFU som var en god venn av Vidar. (Foto: Samfunn for alle)

Velferdsflyktninger

Siw Brauter har flyttet fra Sørums kommunen i Akershus i jakten på en god og verdig omsorg til sine to sønner med autisme. Trebarnsfamilien er velferdsflyktningene som norske kommuner helst vil slippe å forholde seg til. Moren så seg tvunget til å flytte med guttene sine til Bjerke bydel i Oslo for halvannet år siden.

Bystyrerepresentant i Oslo, Ivar Johansen (SV), minner på sin nettside om at familier med barn som hennes må tenke nøye over hvilken kommune de slår seg ned i. Han viser samtidig til at Siv Brauter også tok kontakt med noen nabokommuner som ga beskjed om at de ikke har ressurser til å ta imot familien på tre.

Hun ble heller ikke ønsket velkommen da hun ringte rundt til Oslos bydeler for å høre hva slags hjelp de kunne tilby. - Bydelene sa de ikke kunne love at tilbudet til guttene var på plass før jeg hadde fått ny adresse og hadde flyttet. Men jeg kunne faktisk ikke flytte uten å vite hva slags tilbud guttene skulle få, sa moren i en stor reportasje i Aftenposten nylig.

Ivar Johansen mener at dette handler om en saksbehandling som nærmest fungerer som et slags Catch 22. - Bydelene vil ikke planlegge et tilbud før familien faktisk har flyttet, mens familien selvsagt ikke kan flytte før de er trygge på å få tilstrekkelig hjelpetilbud dit de ønsker å flytte. Jeg vil ta dette tema opp på nytt med Byrådet, skriver Ivar Johansen.

Han har lagt ut Siw Brauters historie som stod i Aftenposten på sin nettside www.ivarjohansen.no der han samtidig minner om et annet innlegg samme sted som viser at det ikke er første gang han tar opp temaet velferdsflyktninger i bystyret.

Ivar Johansen (SV).

Alexander Rybak leverte full pakke på forårets Morodalsfestival. (Foto: Samfunn for alle)

Nasjonal festival med internasjonale innslag

NFU og Morodalsfestivalen innledet nylig formelt samarbeid. Helena Wilberg fra NFU Oslo fylkeslag er oppnevnt som medlem av festivalstyret.

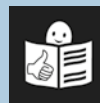
Før samarbeidet kom så langt hadde styret et møte på Stortinget med Gunnar Gundersen og Svein Harberg i Kulturkomiteen. Begge hadde stor sans for den inkluderende festivalen. På dette møtet deltok også NFUs forbundsleder og støttespiller, Jens Petter Gitlesen.

Festivalen har vokst i omfang siden starten for fem år siden. I tillegg til at dette arrangementet i Nord-Odal i Hedmark er en inkluderende musikkfestival for mennesker med og uten utviklingshemning som liker musikk og å ha det moro, er det blitt et arrangement der omvendt integrering fungerer i praksis og ikke bare på papiret. Den fått et stort geografisk nedslagsfelt som bare ser ut til å bli større. I

fjor kom det festivaldeltakere fra 12 fylker i Norge og to län (fylker) i Sverige. I dag har festivalen følgere fra hele 45 land!

I løpet av årets to festivaldager fredag og lørdag 13. og 14. juni, kan publikum blant meget annet glede seg til innslag av bluesband fra Nederland. Et fotobyrå med fotografer med utviklingshemning fra Spania kommer for å forevige arrangementet. Festivalens musikalske profil er også inkluderende i den forstand at mange musikksgangre er representert. I tillegg til nevnte bluesband får vi i år også høre Rein Alexander synge opera, godt etterfulgt av så ulike musikere som Bjølsen Valsemølle, Torstein Rolstad, Sputnik og Fargebandet.

LETTLEST

Fredag 13. og lørdag 14. juni er det igjen Morodalsfestival i Nord-Odal i Hedmark.

I år kommer det et bluesband fra Nederland.

Rein Alexander skal synge opera.

I tillegg kommer Sputnik, Bjølsen Valsemølle, Torstein Rolstad og Fargebandet.

NFU og Morodalsfestivalen har nå startet et samarbeid.

Festivalen ble startet for 5 år siden.

Dette er en inkluderende musikkfestival for mennesker med og uten utviklingshemning.

Og som om ikke det var nok: Det hele starter fredagskvelden med foredraget «Nestekjærlighet, etikk og et inkluderende samfunn» av presten Einar Gelius før Winnie (Vidar Letho) spiller opp til musikalsk pubaften.

Dette kan ikke bli annet enn moro!

De som vil vite mer om årets festival kan gå inn på www.morodalsfestivalen.no Her er det lagt ut informasjon om alt fra program til hvordan du kommer deg dit.

Foreldre får være verger for sønnen

Høsten 2012 fikk NFU en henvendelse fra Jakobs foreldre som gjaldt spørsmål rundt oppnevningen av verge (den gang het det hjelpeverge) for sønnen deres. Foreldrene ønsket selv å bli oppnevnt og hadde sendt søknad om det til overformynderiet i kommunen. Overformynderiet i kommunen ønsket imidlertid ikke foreldrene, men en advokat som verge.

I sin begrunnelse la overformynderiet blant annet vekt på at Jakob hadde «et særlig behov for profesjonell hjelp i form av advokat i kontakten med offentlige myndigheter og hjelpeapparatet». Overformynderiet argumenterte videre med at det «ansees å foreligge særlig behov for utenforstående hjelpeverge med særlig kompetanse til å ta seg frem i den offentlige forvaltning».

NFUs juridiske rådgiver Hedvig Ekberg hjalp foreldrene med å skrive klage på oppnevningen. Klagen ble oversendt første uke i januar 2013. Her viser foreldrene til at det viktigste for sønnen ikke var at hjelpevergen hadde spesiell kompetanse på juss, men spesiell kompetanse på ham og hans behov. De viste til at en advokat aldri ville få tilstrekkelig kunnskap om Jakob og hans utfordringer til å kunne vurdere om vedtak ville være gode nok, om de ble oppfylt, om hvor var best for ham å bo osv.

Overformynderiet opprettholdt likevel sitt vedtak. Klagen ble deretter sendt videre til fylkesmannen. Fylkesmannen anså seg som inhabil i saken og ba Fylkesmannen i Møre og Romsdal om å

behandle saken. På grunn av ny vergemålslov som trådte i kraft 01.07.13 ble klagesaken oversendt Statens sivilrettsforvaltning til behandling.

Vedtaket omgjort!

Sist uke kom svaret der det het at Statens sivilrettsforvaltning hadde besluttet å omgjøre vedtaket om å oppnevne advokaten som hjelpeverge. Statens sivilrettsforvaltning konkluderte i stedet med at foreldrene må oppnevnes som verger for sønnen. I sin begrunnelse heter det blant annet at «foreldrene har inngående kunnskap om Jakobs diagnose og behov. I tillegg har de, gjennom å ha vært hans foreldreverger i 18 år, opparbeidet seg faglig innsikt som kan være svært nyttig for å ivareta hans interesser».

Viktig begrunnelse

NFU anser dette for å være en særlig viktig begrunnelse. Det er avgjørende for rettsikkerheten til verge-trengende at personen som oppnevnes, kjenner dem, er engasjerte og har vilje til å kjempe for deres rettigheter!

Jørgen på besøk hos foreldrene sine
(Foto: Privat)

Løsrivelse – en mor forteller

-Det var tøft å se leiligheten nesten ferdig. Da kom tankene tilbake – og klumpen i halsen ble stor. Det ble liksom alvor.

Ragna B. Langlo er mor til Jørgen B. Langlo, som har CP og er multifunksjonshemmet. I artikkelen «Løsrivelse – en mor forteller» beskriver hun prosessen rundt den gjensidige løsrivelsesprosessen da sønnen flyttet hjemmefra til eget hjem. Hun gir også tips til andre foreldre i samme situasjon.

Selv om det er flere år siden artikkelen ble skrevet, er den like aktuell i dag. Den har tidligere stått i Samfunn for alle og nylig også i CP-bladet. Vi har nå lagt den ut på www.nfunorge.org Interesserte finner den ved først å klikke på Rettinger øverst – deretter på linken Eget hjem.

Småstoff

Danmark

Boligminister Carsten Hansen og sosialminister Manu Sareen i Danmark har ved flere anledninger gitt uttrykk for at de ikke kan se noe problem med at en rekke kommuner nå bygger store institusjonsliknende boligkomplekser for mennesker med utviklingshemning med plass til opp til 80 beboere.

Menneskerettighetskommissær Nils Muiznieks i Europarådet kommer til gjengjeld med skarp kritikk av nettopp dette i en rapport han har skrevet fra sitt besøk i Danmark i november i fjor. Denne rapporten kan leses i sin helhet på NFUs søsterorganisasjon LEV sin nettside www.lev.dk

Viktig kurs om vergemål

- Den nye vergemålsloven krever et relativt stort opprydningsarbeid i kjølvannet av ulik praksis ved tidligere overformynderier, som må sies å ha gått ut på dato.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

Seniorrådgiver Une Borg Kjølseth og Rådgiver Dag Kjetil Strandbo ved fylkesmannens kontor i Buskerud hadde sin fulle hyre med å svare på de mange spørsmålene fra engasjerte deltakere på NFU Vestfold og Buskeruds fylkeslags halvårige samling på Eidene nylig. Det var andre gang den nye loven stod på dagsorden der. Likevel var det enda flere som møtte opp på denne samlingen enn på den første. Det sier sitt om at behovet for informasjon er stort om de mange både vanskelige og sårbare spørsmålene et vergemål reiser.

Arrangørene hadde gjort jobben sin – og i forkant bedt deltakerne sende inn vergemål-spørsmål til de to foredragsholderne som dermed fikk mulighet til å forberede svarene sine – noe de gjorde både grundig og godt.

Et av de første spørsmålene som ble stilt, handlet om hvorfor det er så mange såkalte «brysomme» verger som nå blir av-

Rådgiver Dag Inge Strandbo og seniorrådgiver Une Borg Kjølseth hos fylkesmannen i Buskerud var imponert over deltakernes engasjement og mange gode spørsmål om den nye vergemålsloven.

satt. Til det svarte Borg at det i motsetning til tilbakemeldinger fra NFU sentralt og i enkeltsaker som har kommet fram i media fra andre deler av landet i det siste, ikke har vært noen slike saker i Buskerud. De to rådgiverne kunne derfor ikke svare på spørsmålet om hva som kan være årsaken til at det plutselig kommer opp så mange slike saker i offentligheten akkurat nå.

Betalingen

Flere av deltakerne hadde stilt spørsmål om betalingsordningene som gjelder ved vergeforhold. Til det svarte Borg Kjølseth at nærtstående verger som foreldre i utgangspunktet ikke får noe. De kan imidlertid søke om å få en godtgjørelse hvis arbeidet som følger med vergemålet er særlig tyngende, langvarig eller for eksempel medfører store reiseutgifter, tapte arbeidsfortjeneste osv. De to rådgiverne la imidlertid ikke skjul på at det kommer inn en del rare søknader om godtgjørelse for verge-arbeid. Som kan dreie seg om alt fra snømåking til innkjøp av blomster – som ikke hører inn under vergers arbeid overhodet.

Faste verger får betalt etter en fast sats. Det å ivareta den vergetrengendes personlige økonomiske forhold godtgjøres

for tiden med 10 000 kroner pr. år. Dette beløpet er beregnet ut fra en timesats på 400 kroner pr. time. Det vil si et snitt på to timer pr. måned. I den grad faste verger har mer tidkrevende arbeid, kan de søke om å få mer betalt.

En fast verge som har årlige næringsinntekter på over 50 000 kroner, må ha enkeltforetak med organisasjonsnummer i Brønnøysund og føre sitt honorar på selvangivelsen. Det samme gjelder de som har næringsinntekter mellom 4000 og 50 000 kroner, men de trenger ikke organisasjonsnummer.

Kjølseth og Strandbo fastslo at det er den vergetrengende som skal betale vergen. Men her er det unntak. Den vergetrengende slipper hvis vedkommende har en inntekt under 2 G (for tiden 170 500 kroner) eller en formue mindre enn 50 000 kroner. De to rådgiverne understreket samtidig at det gjenstår å se om denne regelen blir endret. – Loven er ny, vi må se an hvilke erfaringer vi gjør oss etter hvert, sa de.

Advokatene

Et spørsmål deltakerne var spesielt opptatt og skeptiske til gjaldt bruk av advokater som verger og salærene de skal ha for job-

Verge-portalen

På www.vergemal.no er det lagt ut mye nyttig og informasjon om vergemålsreformen. Alle aktuelle skjemaer kan lastes ned herfra – som for eksempel søknad om kapitaluttak og melding om behov for vergemål. Det er ellers lagt ut stoff om vergens rolle og oppdrag, vergens regnskapsplikt, disposisjoner som krever samtykke, godtgjøring og utgiftsdekning – for å nevne noe.

ben. Strandbo og Borg bekreftet at mange kommuner hittil har satset på utstrakt bruk av advokater som verger. Mange har hatt flere titalls verger samtidig og har fått høyere salærsats enn den offentlige som nå er på 945 kroner pr. time.

- Det er imidlertid kun få saker til vergemålstrengende som nødvendiggjør juridisk kompetanse, fortsatte Une Borg. - Vi holder derfor på med en opprydning ved vårt kontor når det gjelder bruk av advokater i denne sammenheng. Advokater vil heretter kun bli brukt som verge når en sak er av en slik art at det er et faktisk behov for juridiske kompetanse. Vi erstatter derfor advokatene med faste verger som får den faste årlige godtgjørelsen på 10 000 kroner. Noen advokater tar vergeoppdrag etter fast sats, men dette har også ført til at andre har sagt fra seg denne jobben. De begrunner det med at de ikke har råd til å fortsette med det offentlige timesalæret på noe under en tusenlapp.

Lydhøre

De to rådgiverne fikk også spørsmål om hvem som kan opprettes som verge for en vergetrengende med samtykkekompetanse. - Vi er lydhøre for rådene fra den enkelte familie, svarte Dag Kjetil Strandbo – som understreket at de skal svært gode grunner til at fylkesmannen ikke følger dem. - Den øvrige familien får uansett en forhåndsvarsel om hvem som er foreslått. Det hender en sjelden gang at vi får tilbakemeldinger om at vedkommende ikke passer – men i 99 prosent av disse sakene er det enighet om hvem det skal være.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid ved vårt kontor for å opprette et vergemål er for tiden mellom fire til seks uker, fortsatte Borg Kjølseth. - Vi kan forsvare det – med tanke på at familiene skal ha mulighet til å melde fra om de er enige eller uenige i forslaget om personen som er foreslått. Fylkesmannen i Buskerud har for tiden ca. 500 slike saker til behandling, mens det på landsbasis er ca. 16 000. Vi ligger med andre ord relativt godt an.

Send klage

Flere av kursdeltakerne hadde i tillegg stilt spørsmål om hva vil skje i kjølvannet av den nye loven hvis vergemålsmyndigheten oppnevner en verge som hverken den vergetrengende eller hans eller hennes nære pårørende vil skal ha jobben. Til det svarte de to rådgiverne innledningsvis at det å ha verge for det første er en frivillig sak for personer med samtykkekompetanse.

- Vi legger uansett stor vekt på hva den vergetrengende selv mener. I den grad vi får tilbakemeldinger om at vergen ikke fungerer bra, er det viktig at vi får en skriftlig klage om hvorfor – for eksempel når det gjelder misbruk av midler. I så fall sender vi brev til vergen og ber om en kommentar. Vi foretrekker å få slike klager skriftlig.

Vi ønsker som hovedregel ikke ansatte i bofellesskap som verger for personer som bor på deres arbeidsplass. En verge som ikke er nær familie skal være mest mulig nøytral og dermed ikke gi tjenester til den enkelte. Vi undersøker uansett alltid hva slags forhold den foreslåtte kandidaten har til den vergetrengende.

Takk for innsatsen

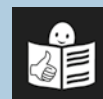
De to rådgiverne fastslo også at det er helt normalt at foreldre ikke er verger for sine unge voksne familiemedlemmer over 18 år. - De er fortsatt pårørende med de plikter og gleder det innebærer. Vi får uansett og heldigvis ytterst få klager på verger som

Orientering

Fylkesmannen i Rogaland har lagt ut en omfattende orientering om bruk av nære pårørende som verger etter at barnet har fylt 18 år. Orienteringen gir en nærmere avklaring på hvem som kan være verge, prosessen rundt oppnevning av verger og når en verge kan bli byttet ut. Den er lagt ut på www.fylkesmannen.no/Rogaland

har nært forhold til den vergetrengende. Fylkesmannen er på sin side helt avhengig av innsatsen til det store korpset av familieverger. Det er all grunn til å takke dem for den store innsatsen de gjør for sine familiemedlemmer, presiserte Une Borg Kjølseth og Dag Kjetil Strandbo.

LETTLEST

Hvem kan bli verge for en person med samtykkekompetanse som trenger verge?

Det var ett av spørsmålene som ble stilt på samlingen til NFU Vestfold og Buskerud fylkeslag nylig.

Seniorrådgiver Une Borg Kjølseth og rådgiver Dag Kjetil Strandbo fra fylkesmannens kontor i Buskerud var til stede for å svare på spørsmål om den nye vergemålsloven.

Rådgiver Dag Kjetil Strandbo svarte at de hører på rådene fra familien til den enkelte. Uansett får familien varsel på forhånd om hvem som er foreslått.

Noen spurte om hva som ville skje hvis vergemålsmyndigheten oppnevner en verge som den som trenger verge eller de pårørende ikke vil skal ha jobben?

Rådgiverne svarte at det å ha verge er en frivillig sak for personer med samtykkekompetanse.

Det blir lagt vekt på hva den som trenger verge selv mener.

Det er viktig at fylkesmannens kontor får en skriftlig klage dersom vergen ikke fungerer bra.

Da sender de brev til vergen og ber om en kommentar.

Gode råd fra SV-rådgiver

- Det er få interesseorganisasjoner jeg jobber så tett med som NFU. Forbundet viste seg nok en gang som en av de absolutt beste i prosessen som førte fram til stortingsmeldingen om dagens levekår for mennesker med utviklingshemning.

Rådgiver for SV på Stortinget, Bjarne Kristoffersen.
Her forevige på NFUs ledersamling.

TEKST OG FOTO: BITTEN MUNTHE-KAAS

Bjarne Kristoffersen har vært rådgiver for SVs stortingsgruppe både i opposisjon og som regjeringsparti. I et foredrag på NFUs ledersamling nylig ga han mange gode råd om hvordan man som tillitsvalgt kan bidra for å påvirke politikere til å fatte vedtak som er i tråd med behovene til gruppen man arbeider for.

- I likhet med politikerne og oss som arbeider på Stortinget, har tillitsvalgte i organisasjoner for funksjonshemmede i forkant markert et grunnengasjement og motivasjon for å endre samfunnet. Dette engasjementet må vi alle ha med oss og flagge når vi jobber politisk – uansett nivå.

Kristoffersen understreket betydningen av at tillitsvalgte i NFUs fylkeslag i sitt arbeid etablerer kontakt med politikere på Stortinget. - Alle representantene har et ansvar for å gjøre en jobb for sine respektive hjemfylker- og kommuner. Dere må finne fram til de som har et engasjement for utviklingshemmedes sak.

NFUs pålitelighet

Kristoffersen roste NFU for både å være pålitelig i sin argumentasjon og gi ærlige og tydelige tilbakemeldinger når det oppstår uenighet. - Enhver relasjon forutsetter respekt og troverdighet. Vi opple-

ver også NFU som en konstruktiv samarbeidspartner som hele tiden leter etter løsninger – selv når politikken legger seg i feil spor. NFU sørger i stedet for å få politikere på riktig spor – vel og merke uten at det skapes en ubehagelig situasjon for den eller de som skal overbevises. Dette i motsetning til organisasjoner som ber om 100 prosent og lar seg provosere hvis de får 99. Det er uansett en veldig dum måte å be om hjelp på, og ender som regel med at den selvsamme organisasjonen i utgangspunktet kan ha rett, men uten å få det.

Både stortings- og lokalpolitikere som man vil ha på sin side i en sak er mennesker som har et engasjement og har jobbet mye for sin posisjon. De sitter ikke alltid inne med så mye detaljkunnskap og har mye å lære. Slik vil det alltid være.

Ny rolle

Kristoffersen kom deretter inn på Framskrittspartiet som i opposisjon var en viktig medspiller for NFU, tok tak i saker som angikk personer med utviklingshemning og brukte media aktivt.

- Dere vil nok merke at partiets representanter blir mer tilbakeholdne i regjering, ettersom det nå er de som skal gjennomføre. For å få gjennomslag for sin

politikk må man skjønne at partier i regjering og utenfor regjering har forskjellige roller, og så hjelpe de enkelte partiene til å bli best mulig for din sak, i den rollen de har.

Dårlig strategi

Kristoffersen har opplevd at folk som vil påvirke, blir mest opptatt av å kjeft heller enn å jobbe for løsninger. - Jeg har selv jobbet i Unge funksjonshemmede. Vi tenkte mye på samme måte som NFU gjør nå – og satset dermed bevisst på å rette søkelyset på mulighetene og på å være positive.

Det som imidlertid er spesielt for NFU, er at sakene dere arbeider for handler om alt fra rettsikkerhet og vold, utdanning, bolig, fritid, arbeid osv. Det dreier seg med andre ord om mange samfunnsområder samtidig. Andre organisasjoner har det enklere ved at de jobber mye «smalere». Det lønner seg uansett å jobbe stille og rolig og med en sak om gangen. Det viser seg ofte at løsningene dukker opp etter hvert på den måten – og i så fall er det om å gjøre å være på riktig sted til riktig tid for å få gjennomslag.

Saken i fokus

- I arbeidet med stortingsmeldingen har vi som jobber i politikken forsøkt å flytte samfunnet i riktig retning for mennesker med utviklingshemning. NFU har vist at det ikke er om å gjøre for organisasjonen å fremheve seg selv. Søkelyset har hele veien vært rettet mot saken og et best mulig resultat. Vi har nok av møter med andre og større organisasjoner som legger fram store rapporter – uten forslag. Det er mye bedre å prøve seg fram, sakte, men sikkert for å overbevise politikerne om sin sak. Og det er nettopp slik NFU arbeider.

Min utfordring til NFU og dere som er tillitsvalgte er derfor å minne om plikten dere har som organisasjon til å formidle kunnskap om sakene dere arbeider for. Dere må møte departementer og politikere med faglighet. Vi trenger informasjon, presiserte Bjarne Kristoffersen.

Ros

Jens Petter Gitlesen kom i en kommentar til Kristoffersens bidrag også inn på betydningen av ikke å kjøre seg selv fram når man vinner en sak. - Ros til politikerne som har involvert seg fungerer mye bedre. De lever av publisitet innad og utad – og de fleste ønsker å bli gjenvalgt. Vi har en klar strategi som handler om å hylle politikere som gjør en god jobb for personer med utviklingshemning, presiserte NFUs forbundsleder.

Til dette svarte Kristoffersen at politikere flest ikke er vant til å få skryt. - Det skjer sjelden eller nesten aldri. Svært få har forstått hvor viktig det er. I stedet blir politikerne tutet ørene fulle om alt som er galt. En politisk sak ender for øvrig aldri med at alle blir fornøyd – selv ikke ved rent flertall. Men det å kunne si takk til en politiker for innsatsen, er uansett svært virkningsfullt, mente Bjarne Kristoffersen. Som også understreket betydningen av å skaffe seg kontakter og bli kjent med politikere – fortrinnsvis på innsiden av de ulike partiene for kunne holde seg fortløpende orientert om hvor de legger seg når sakene behandles.

- Slik vil politikerne etter hvert vite hvem du er – som igjen gjør det lettere for begge parter å ta initiativ. Mange opplever imidlertid at det å ta kontakt med en politiker – og spesielt en stortingsrepresentant som en høy terskel å forsere. Jeg vil oppfordre dere til å legge den terskelen bak dere. Det er bare å ta opp telefonen – for den som ikke prøver å påvirke, oppnår i hvert fall ingenting!

Småstoff

Oljeturnus

Innføringen av oljeturnus som byrådet i Bergen kjempet igjennom ved det kommunale bofellesskapet Mildevegen kan bli avviklet – av byrådet. Årsak: Innsparinger.

Både ansatte og beboere har vært svært godt fornøyd med ordningen som gjør at man unngår bruk av vikarer og sikrer at beboerne får færrest mulig ansatte å forholde seg til. Årsaken er at oljeturnusen gir lite til stede-tid for de ansatte, sier etatsleder Jann Aasbak i Bergen kommune til Bergens Tidende.

Kommunens regnestykker tyder på at de kan spare to til tre årsverk ved en omlegging. Helse- og omsorgsbyråd Hilde Onarheim (H) forsvarer overfor Dagens Næringsliv at den spesielle turnusen nå kan ryke: - Hvis vi bruker mer penger enn vi har, går det utover andre tjenester. Det er viktig å være økonomisk ansvarlige. Vi bruker to til tre stillinger mer enn vi har budsjett til, sier Onarheim til avisen.

Ringsaker

Rådmann Jørn Strand i Ringsaker kommune i Hedmark innrømmer ifølge Hamar Arbeiderblad at oppmuntringspengene på fire kroner til arbeidstakere med utviklingshemning som SFA skrev om i forrige nummer, har stått stille for lenge. Leder av NFU Ringsaker lokallag, Eva Høisveen, mener også ifølge avisen at beløpet er en stor skam for kommunen. Hun minner samtidig om at dette beløpet også har stått stille de siste 23 årene.

Rådmannen foreslår i følge Hamar Arbeiderblad at ordningen blir gjennomgått på nytt, og at nivå, differensiering og indeksregulering blir vurdert. - I det ligger det en erkennelse om at satsen har stått stille lenge, sier han. Strand kommer imidlertid ikke med konkrete lønnsforslag. Derimot viser han at det vil koste en million kroner å doble timesatsen til åtte kroner. - I så fall vil Ringsaker ha samme sats som Hamar og Stange kommune. Skal satsen økes til 12 kroner på nivå med Løten kommune, vil de kommunale utgiftene øke med 1,5 millioner kroner.

Rådmannen tilføyer samtidig at arbeidstakerne med utviklingshemning har uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger.

Oppslaget om luselønnen i SFA1-14.

Vi er bevisste på å være synlige

NFU Elverum og omegn lokallag lå brakk i flere år. I løpet av de to årene som er gått siden lokallaget fikk et nytt styre, har vi aldri nevnt navnet NFU uten å forklare hva forkortelsen betyr og hvilke verdier organisasjonen står for. Vi er bevisste på å være synlige, bruker lokale medier og prøver å ha et positivt samarbeid med kommunene.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

Leder av lokallaget, Torill Vagstad, roser styret hun har med seg i det daglige arbeidet, og kan vise til mye positivt som har skjedd siden de overtok roret. - Da vi kalte inn til det første medlemsmøte, kom det bare fire styremedlemmer. Vi forsto da at det måtte tenkes nye tanker. De neste medlemsmøtene kalte vi fagmøter/medlemsmøter. Vi fant fram til ulike temaer vi ønsket å belyse, gikk bredt ut og inviterte til et åpent møte. Det kom 70-80 personer på det første og mellom 60 og 70 på det neste. Innimellom fagmøter/medlemsmøter, hadde vi rene sosiale arrangementer, der vi også inviterte alle. Vi passet uansett alltid på å informere om NFU, hva vi er, hva vi står for og nytteverdien ved å være medlem. Arbeidet bar frukter – for sakte, men sikkert meldte den ene etter den andre seg inn i vår organisasjon.

Facebook

Vagstad viser til at det er opprettet en lukket facebook-gruppe for foreldre i Elverum og omegn med barn med spesielle behov. - Den har også vist seg å bli en viktig brikke i vårt rekrutteringsarbeid. Her er det mange aktive deltakere som utveksler erfaringer, diskuterer ulike utfordringer de står oppe i osv. Styret bruker også dette forumet til å sende ut invitasjoner og informere om aktuelle saker. Vi henviser for eksempel jevnlig til hva som står på nettsiden til NFU sentralt. På denne måten er gruppen blitt en god formidlingskanal – spesielt blant unge foreldre.

I januar i år fikk vi tilbakemeldinger fra enkelte om at det kanskje var på tide

med et arrangement som kun var beregnet på NFUs egne medlemmer. Vi tok utfordringen og inviterte til et medlemsmøte om temaet "Livet i bofelleskap – et fellesskap på godt og vondt". Like før møtet fikk vi flere henvendelser fra fagfolk og tjenesteytere som lurte på hvorfor ikke de var blitt invitert. Da de fikk høre at det bare var for NFU-medlemmer, var det flere som spurte om det var mulig for dem å bli medlemmer også. Vi svarte selvsagt at så lenge de står for NFUs verdier, er de hjertelig velkomne. Men de fikk selvfølgelig komme uansett, og resultatet ble et møte med ca. 40 deltakere.

Helsestasjonene

Vi har i tillegg samarbeid med helsestasjonen i Elverum der vi selger inn NFU som en kunnskaps- og interesseorganisasjon for foreldre som har fått barn med utviklingshemning. Lokallaget har et nettverk av erfarne foreldre som kan gi råd og være støttepersoner. Med dette håper vi at flere nyblitte, unge foreldre vil melde seg inn etter hvert.

Selv om lokallagets navn er NFU Elverum og omegn lokallag, var medlemmene tidligere bare fra byen Elverum. Vi har i det siste også tatt kontakt med bofelleskap og konsulentene for funksjonshemmede i nabokommunene Åmot og Løten for å informere om det vi holder på med. Disse initiativene resulterte straks i tre nye medlemmer.

For ikke lenge siden sendte NFU sentralt ut noen gamle medlemslister. Ved å gå nøye gjennom dem, fant vi flere med-

Torill Vagstad – her forevige på NFUs ledersamling nylig der hun orienterte om rekrutteringsarbeidet i NFU Elverum og omegn lokallag.

lemmer som av ulike årsaker hadde falt ut. Vi er nå i gang med å ta kontakt med dem. Det viser seg at noen har falt ut – uten å ville det. I de fleste tilfeller skyldes det at de har stått oppført med feil adresse.

Planer fremover

På spørsmål om hva slags planer lokallaget har for sitt arbeid i tiden fremover, svarer Vagstad at styret har utarbeidet en årsplan

God rekrutteringstiltak i flere lokal- og fylkeslag

Rekruttering av nye medlemmer var et av hovedtemaene på NFUs ledersamling nylig. Representanter for flere lokal- og fylkeslag som kan vise til økt oppslutning, var invitert for å orientere om hvordan de konkret arbeider for å få flere til å tegne medlemskap.

Dette vil også bli et tema i Samfunn for alle i tiden fremover. Vi starter med et intervju med lederen av NFU Elverum og omegn lokallag.

for alle planlagte aktiviteter som ikke bare sendes ut til medlemmene, men også til mange andre. - Kiwanis og Elverum kommune er gode samarbeidspartnere. I likhet med 2013 har vi også i år definert bolig og arbeid som satsingsområder. Fokus og et visst press i viktige saker har gitt resultater, og personer med utviklingshemning og deres pårørende identifiserer seg nå med sakene vi arbeider med.

Pressemelding

Vagstad viser ellers til at lokallaget nylig sendte ut en pressemelding fra siste årsmøte. - Den inneholdt informasjon om det nye styret, om NFU, saker det jobbes med, at lokallaget får stadig flere medlemmer, men at vi ønsker oss flere.

Lokallaget har nå fått en forespørsel fra lokalavisen om intervju om stortingsmeldingen om Frihet og likeverd og hvordan levekårene for mennesker med utviklingshemning er lokalt. Vi håper at også dette vil bidra til at enda flere fatter interesse for NFUs viktige arbeid og melder seg inn, sier Torill Vagstad.

Rekrutteringshefte

NFU har gitt ut et rekrutteringshefte som er lagt ut på følgende nettadresse: <http://www.nfunorge.org/no/Om-NFU/Organisasjonsarbeid/Rekruttering-av-nye-medlemmer/Bidrag-til-rekruttering/>

Ønsker du deg jobb?

Kunne du tenke deg å jobbe som støttekontakt for en eller flere personer i Gjøvik kommune?

Vil DU bety noe helt spesielt for en ungdom eller voksen?

Du må være fylt 18 år, og det er en fordel at du har førerkort og bil til disposisjon.

Lønn og utgiftsdekning er ikke så dårlig som du tror, du vil bli overrasket.

Jobben gir deg mye, og kan ikke bare måles i kroner og øre – du får mye mer igjen:

- Du hjelper din venn til positiv fritid.
- Du kan få nyttige erfaringer og fine sosiale utfordringer.
- Men fremfor alt – du treffer mange hyggelige mennesker.

Høres dette interessant ut?

Ta kontakt for en uforpliktende prat!

Kontakt kulturkontoret

i Gjøvik kommune, Solvor Sandmark,
tlf. 61 18 96 39 eller 46 91 15 98. E-mail:
solvor.sandmark@gjovik.kommune.no

Gjøvik kommune
Kultur

Eidene

Datoene for NFU Vestfold og Buskerud fylkeslags neste halvårs-samling på Eidene kurssenter er bestemt. Sett av datoene 20. – 21. september – allerede nå!

Kurs

NFU Stord lokallag inviterer til kurs om «Min kropp – mine grenser» 26. april i samarbeid med Stord kommune. NFU Sør-Gudbrandsdal lokallag har, som nevnt på denne siden, holdt i alt fem likepersonsmøter for pårørende. Her er det plass til 15 deltakere – så det er førstemann-til-mølla-prinsippet som gjelder. Interesserte kan ta kontakt med Anne Marie Larsen enten via tekstmelding eller ved å ringe henne på telefon 97 73 65 37. Påmelding kan også sendes på mail til post@fitjar-fjordhotell.no

Kulturleir

NFU Akershus fylkeslag arrangerer nok en gang sin spennende Kulturleir i Trysilfjellet Sør til sommeren. Leiren går av stabelen i uke 28 – fra søndag 6. juli til søndag 13. juli.

Tove-Britt Henriksen kan gi mer informasjon. Hennes e-postadresse er tove.henriksen@tusker.no

Vårverksted

NFU Akershus fylkeslag arrangerer også sitt årlige kulturverksted på Sørmarka – denne gangen fra lørdag 10. til søndag 11. mai. Tove-Britt Henriksen vet mer. Hun kan kontaktes på e-post. Adressen står i notisen ovenfor.

Boligkø

NFU Bergen lokallag har fått de sist oppdaterte tall på hvor mange personer med utviklingshemning som står i kø for å få bolig i Bergen. Oversikten viser at det pr. 1. januar i år stod 104 personer på venteliste.

Lokallaget skriver i en uttalelse at det er beklagelig at det fremdeles er så mange som står i kø for å få leilighet. I desember vedtok bystyret et budsjett der det var lagt inn at det skal bygges ett bofellesskap i 4-årsperioden. NFU Bergen lokallag mener dette er alt for lite. Helsebyråden har lovet å legge fram en plan for tjenester til mennesker med utviklingshemning i løpet av 2014. Lokallaget vil på sin side fortsatt holde trykket oppe for at kommunen skal bygge nok boliger også til denne målgruppen.

Kurs

NFU Sør-Gudbrandsdal lokallag har holdt i alt fem likepersonsmøter for pårørende som har unge voksne familiemedlemmer med utviklingshemning som snart skal flytte hjemmefra.

På samlingene fikk deltakerne blant annet orienteringer om Husbankens tilskuddsordninger og hva USBL kan tilby. Andre foreldre som allerede har bygget bolig og/eller bofellesskap til sine familiemedlemmer formidlet også egne erfaringer på disse samlingene.

Leder av lokallaget, Magne Velure, sier i en kommentar til SFA at flere av deltakerne i etterkant har signalisert at de kan tenke seg å bygge enten i egen regi eller ved å gå sammen med andre. Han kan gi mer informasjon om likepersonsmøtene på telefon 95 79 43 00.

Sarpsborg

Tidligere betalte Veslemøy Lied og andre personer med utviklingshemning i Sarpsborg 28 kroner per dag for transporten fra og til eget hjem og aktivitetssenteret.

Flertallet i bystyret fattet imidlertid nylig vedtak om at det skulle være lik betaling for transport for alle brukergrupper. Dermed økte prisen til 60 kroner per dag for personer med utviklingshemning. - Det betyr en prisøkning på hele 114,3 prosent. Jeg tror ikke politikerne er klar over hva de egentlig har vedtatt, sier Gerd Sissel Møller, som er styremedlem i NFU Østfold regionlag. Hun har en dattersom er berørt av prisøkningen.

(Kilde: Sarpsborg Arbeiderblad)

Austevoll

NFU Austevoll lokallag i Hordaland har sendt rapport til NFU sentralt om sine mange aktivitetstilbud. Som blant annet handler om at det drives aktivt rekrutteringsarbeid for å få vervet flere enn de 96 som var medlemmer ved årsskiftet. Lokallaget har gjennomført musikalen «Austevoll ut mot hav» som det er laget DVD om som er for salg. Stikkord for aktivitetene i laget ellers er for eksempel fritidsklubb, fast tur for medlemmene hver mandag, sommerleir over fem dager, kokkekurs, treningstilbud på livsstilsenteret, kurs om «Min kropp – mine grenser» og sydentur der i alt 25 medlemmer med ledsagere reiste til Lanzarote.

Lokallaget har ellers en egen facebook-side der det legges ut fortløpende informasjon om de ulike aktivitetstilbudene.

Mageleie

«Rett grep til rett tid?» er tittelen på et debattinnlegg i siste utgave av Fellesorganisasjonens tidsskrift Fontene (nr. 4/14 – side 45). Her advarer Bernt Barstad, Trude Stenhammer og Kari Megrund mot risikoen som er forbundet ved denne teknikken. De går dermed mot psykolog Børge Holden og vernepleier Bjørn Roar Vagle som forsvarer bruk av mageleie/nedlegging i et debattinnlegg i nr. 1/14 av samme tidsskrift.

Møte med Bent Høie

På et møte med helse- og omsorgsminister Bent Høie nylig, ga forbundsleder Jens Petter Gitlesen uttrykk for NFUs bekymring knyttet til at stadig flere personer med utviklingshemning får vedtak om bruk av tvang og makt.

Gitlesen viste også til at bruken av psykotrop medikasjon er høy, men at det likevel aldri har vært ført tilsyn på dette feltet. Han minnet om samtidig om at det har vært flere saker i forvaltningen som har handlet om å forhindre, registrere og å følge opp vold og overgrep overfor mennesker med utviklingshemning. Det er derfor på høy tid at temaet psykotrop medikasjon blir satt på dagsorden.

Den kommende rettighetsfestingen av BPA ble også diskutert. NFU er opptatt av at BPA blir klart definert, og at ordningen blir et reelt alternativ for organisering av omsorgstjenester. Spørsmålet om manglende helsehjelp til barn med trisomi 13 og 18 var også et tema på dette møtet.

Jens Petter Gitlesen skriver på NFUs nettside at helse- og omsorgsministeren var lydhør for NFUs synspunkter. – Jeg regner med at vi vil få respons på flere av våre innspill. Noe vil trolig komme relativt raskt. Andre punkter vil det nok ta lenger tid å tilbakemelding på, tror NFUs forbundsleder.

Jens Petter Gitlesen og Siri Fuglem Berg på besøk hos Bent Høie (Foto: Helse- og omsorgsdepartementet).

Tvang

Marcus måtte slutte på skolen fordi det ikke er lov til å bruke skinner på armene som hindrer ham fra å skade seg selv ved å nå sitt eget ansikt med slag. Skinnene defineres som tvang og er lov så lenge nieringen ikke er på skolen.

Denne regelen førte til at Marcus måtte gå tre år på skolen uten skinner og at han ofte kom hjem forslått i ansiktet. Siden i sommer har han fått undervisning et annet sted enn på skolen og da med skinnene på armene. I barneboligen og andre steder er det fattet vedtak om at han har lov til å bruke dem.

Det er 14 år siden tvang ble lovlig i helse- og omsorgstjenestene. Den gang ble det også bestemt at man etter hvert skulle innføre samme lovverk i skolen. Nå mener Utdanningsdirektoratet det er på tide med en vurdering. – Vi har fått en del henvendelser fra Fylkesmannembetet om dette. De viser i alle fall at det er mange dilemmaer her, og at det kan være hensiktsmessig med en avgrenset mulighet for bruk av tvang i skoletiden av hensyn til eleven, sier Cathrine Børnes i Utdanningsdirektoratet i et intervju med NRK Rogaland.

Nord-Fron

Like før SFA gikk i trykken leser vi i avisen Gudbrandsdølen/Dagningen at Nord-Fron kommune ønsker å bygge åtte leiligheter for personer med utviklingshemning. Det vil koste 21,5 millioner kroner. Statlig tilskuddsandel fra Husbanken på slike prosjekter er 45 prosent.

Nå har Husbanken signalisert at det ikke vil bli gitt støtte fordi kommunen har for mange slike boliger i et område fra før. Direktør Roar Sand i Region Øst sier til avisen at Husbanken er i dialog med kommunen. Han har rådet administrasjonen til å be om en skriftlig uttalelse fra NFU om hva de mener om saken.

Kommunestyret utsatte derfor å behandle den på sitt siste møte.

Klepp

–På Klepp går det faktisk an å bo – uten at annerledesheten tar helt overhånd.

Ovennevnte ingress er hentet fra reportasjen «Hjemme hos de integrerte» i tidsskriftet Fontene nr. 4/14. Den handler om Rogalands-kommunen som har fått rykte på seg for god integrering. Vi håper mange leser om personene med utviklingshemning her som bor i småhus, har egen bil, som lett kan komme seg på stranden og føler seg normale på www.fontene.no

Mat

I alt 50 ansatte fra virksomheter som jobber med personer med utviklingshemning i Karmøy og Haugesund møttes nylig til første samling i en kursrekke under mottoet «Sunn og aktiv» som skal strekke seg over halvannet år.

Kursrekken skjer i samarbeid med AOF. I alt 40 av deltakerne kommer fra Karmøy kommune. Det var imidlertid dobbelt så mange som hadde meldt interesse.

Skodje

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har hatt systemrevisjon i Skodje kommune for å se nærmere på tiltak og tjenester til personer med utviklingshemning. Rapporten endte opp i to avvik. Det ene gjaldt bruk av makt og tvang, og viser at kommunen ikke gir tjenester til enhver tid som er i samsvar med gjeldende regelverk. Det andre handler om at kommunen har satt i verk tiltak som inneholder bruk av makt og tvang overfor enkeltmennesker uten at lovens krav til saksbehandling er fulgt.

Tilsynsmelding 2013

Kor har det svikta? Kor alvorleg er det? Kven har ansvaret for å rette opp feila? No kan du få svaret i Tilsynsmelding 2013.

Helsetilsynet gjev i tilsynsmeldinga eit oversyn over saker som er sentrale for sosiale tenester i Nav, barnevern-, helse- og omsorgstenester og for den offentlege debatten om tenestene.

Dette er ei årleg melding frå Statens helsetilsyn og ho speglar tilsynets aktivitet og verksemd i fjor. Den vert sendt ut i eit stort opplag til verksemdar, administratorar, beslutningstakarar og andre med ansvar for barnevern-, sosial- og helsetenestene. Der det ved tilsyn blir påvist avvik frå lovgjevinga, skal desse lovbrota rettast av dei som er ansvarlege for tenestene.

Tilsynsmelding 2013 er lagt ut på www.helsetilsynet.no

Spesialklasser

Antall elever med funksjonshemning som må gå i spesialklasse mer enn fordobler seg fra barneskolen til ungdomsskolen, viser ny rapport.

I 1-4 klasse går syv prosent av elevene med funksjonshemning i spesialklasse, viser rapporten fra Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) som ble lagt fram nylig. Fra 8-10 klasse har tallet økt til hele 17 prosent. Det står mer om rapporten på NFUs facebook-side.

Grunnlovsjubileet

Marte Wexelsen Goksøyr holdt tale på Eidsvold i anledning grunnlovsjubileet. Hun fortalte om Jeanne d'Arc og hva som var viktig for henne og om seg selv i forhold til debatten om tidlig ultralyd. Hun kom også inn på at mennesker med utviklingshemning blir nedprioritert og at arbeidslivet forventer at personer utviklingshemning blir uføretrygdet. Marte understreket at hun ønsker seg et samfunn der ingen ekskluderes og der alle er med. Talen hennes kan du høre i sin helhet på tv.nrk.no/program/muhu18006114/grunnlovsjubileet-2014#t=1h16m33s

Marte Wexelsen Goksøyr. Foto: Samfunn for alle.

Hjelpestønad

Tidlig i februar hadde VG en sak om åtte år gamle Ask med Downs syndrom og foreldrene hans som må levere legeattest annet hvert år for å få fornyet vedtaket om hjelpestønad. Dette til tross for at guttens hjelpebehov forblir uforandret – enn så lenge.

Handikappede Barns Foreldreforening (HBF) delte lenken på sin facebook-side. Dette skapte en god del meningsutvekslinger som tyder på at NAVs praksis umulig kan være lik i de ulike delene av landet. HBF er ikke ukjent med ulike forvaltningspraksis av lovverk, og bestemte seg for å se nærmere på saken. Resultatet foreligger nå i form av en oversiktlig artikkel om «Hjelpestønad og dokumentasjonskrav» i siste nummer av organisasjonens medlemsblad Alle barn er barn (nummer 1/14, side 28 og 29). Medlemsbladet har mailadresse allebarnerbarn@outlook.no

Kokkekamp

I SOR-rapport 1/2014 er det en morsom og inspirerende reportasje fra Bergen om 58 kokker med utviklingshemning og deres ledsagere som konkurrerte om å lage de beste rettene.

Denne kokkekampen var starten på kommunens satsing på et friskere liv for mennesker med utviklingshemning. Et særdeles kvalifisert dommerpanel ledet av mesterkokk Eva Danielsen og Oldermann i Bergenkokkenes Mesterlaug vurderte matens smak, utseende og presentasjon i tillegg til orden på kjøkken og arbeidsplass. Kokkekampen ble åpnet av helsebyråd Hilde Onarheim som også var med i dommerpanelet i tillegg til SOR-rapports redaktør Sølvi Linde. Dagsenterenheten vant kokkekampen mens Åsane sone 1 og Arna kom på henholdsvis andre- og tredjeplass.

Anbud

Det blir stadig vanligere for norske kommuner å benytte seg av private aktører til å utføre omsorgstjenester. Det viser en undersøkelse utført av Sintef

På 10 år har andelen kommunale innkjøp av tjenester fra private økt fra litt over fem prosent til 10,5 prosent. Tjenestene kjøpes for det meste fra kommersielle selskaper, og bare i mindre grad fra ideelle stiftelser.

Større kommuner kjøper mer av denne typen tjenester enn de små. Blant småkommunene på under 2000 innbyggere er det bare 28 prosent som kjøper tjenester privat. En forklaring kan være at mindre kommuner driver utstrakt interkommunalt samarbeid. De produserer altså tjenester for hverandre.

Kjøpelysten er størst på Østlandet, med Oslos bydel, Oppland, Buskerud og Akershus på topp. Les mer på www.sintef.no

Sunn mat

I forrige utgave av SFA skrev vi om at det nå er laget instruksjonsfilmer basert på oppskrifter fra kokeboka «Så godt». Filmene som ble laget med en kokk som selv har utviklingshemning er overført til nettbrett. De er lagt ut på YouTube og er tagget med «kom og se – så godt» og «så godt» i tillegg til navnet på de enkelte oppskriftene.

Interesserte som vil vite mer, kan lese en detaljert beskrivelse av hele dette prosjektet i SOR-rapport 1/2014. Artikkelen er skrevet av prosjektleder Gro Marit Rødevand, Karde AS som har e-postadresse gro.marit.rodevand@karde.no

Vold

Stadig flere alarmerende rapporter om vold og overgrep mot mennesker med funksjonshemning er temaet på Nordisk Velfærdssenters årlige konferanse som i år arrangeres i Roma fra 7. – 9. juli. Bakgrunnen er stadig flere overgrep som i liten grad kommer offentligheten for øre. Fokuset på konferansen vil bli rettet spesielt mot overgrep mot kvinner med ulike former for funksjonshemninger.

Utrydningstruet!

Aldri før har det blitt født færre barn med Downs syndrom i landet enn i dag. I 2012 ble det født 49 barn med Downs syndrom i Norge, det laveste tallet som er registrert. 87 prosent av kvinnene som fikk vite at fosteret de bar hadde Downs syndrom, valgte å ta abort skriver Dagsavisen. Artikkelen er lagt ut på NFUs facebook-side.

Filmer

NAKU har laget flere filmer om utviklingshemning og psykisk helse, som ligger på hjemmesiden www.naku.no. Det er nå lagt ut egne tegnspråktolkede versjoner av filmene. Dette arbeidet er utført av Statped, avdeling for læringsressurser og teknologiutvikling. Filmene gir smakebiter på flere viktige spørsmål om temaet utviklingshemning og psykisk helse.

Nasjonal og internasjonal forskning indikerer at personer med utviklingshemning er mer utsatt for å utvikle psykiske lidelser og atferdsforstyrrelser enn befolkningen generelt. Dette står det mer om i Rapport om helseoppfølging av personer med utviklingshemning og i Rapport om utviklingshemning og psykiske helsetjenester. Til tross for dette er personer med utviklingshemning underrepresentert når det gjelder utredning, behandling, forskning og fagoppmerksomhet når det gjelder sin psykiske helse.

Kultur

Kommunene Gjøvik, Nordre og Søndre Land, Vestre- og Østre Toten har gått sammen om å tilrettelegge kultur- og fritidstilbud for alle. Nylig kom nr. 59 av deres meldingsblad «Kultur- og fritidsnytt» ut i glanset trykk og fin design.

Fritidstilbudene til mennesker med utviklingshemning i disse kommunene er mange og varierte og spenner fra ulike idrettsgrenser som svømming, el-innebandy, golf, vannsprutdag på Mjøsa, fjellturer, julebord, fiske- og friluftsdag, vinteraktivitetsdag, alpin- og langrennstur, håndball, boccia, dans, trening på treningssenter, andre friluftaktiviteter, sommerferie på Haraldvangen, musikk og lyrikk, restaurantbesøk, band, fritidsklubber, bokkafe, kunstkafe, sangkor, sansestund.... pustepause..!

Interesserte finner mer informasjon om de enkelte aktivitetene på internett. Adressen er www.gjovik.kommune.no

Skiaktiviteter

Etter fire års opphold starter idrettsstudenter ved høyskolen i Bø i Telemark igjen opp igjen med en lenge sårt savnet uke med ski- og snøaktiviteter for mennesker med utviklingshemning.

Ferie

Sør-Varanger kommune i Finnmark tildeler hvert år 15 ledsagertilskudd á kr 5 000,- til feriereiser for personer med utviklingshemning over 18 år som ikke kan reise alene. Tilskuddet skal dekke utgifter til ledsager og må dokumenteres etter avviklet ferie.

Skoletur

Da de fleste elevene på kokk- og servitørlinjen ved Ole Vig videregående skole i Stjørdal i Nord-Trøndelag dro på utveksling til Gran Canaria nylig, ble deres klassekamerat Karoline Ånstad Arntsen (18) med Downs syndrom igjen i Norge. De andre elevene trodde at hun hadde fått tilbud om å bli med, men Karoline aldri hadde fått beskjed.

Karolines mor fortalte historien på sin facebook-side. Saken vakte kort fortalt sterke reaksjoner og førte til store oppslag i landsdekkende media. Et oppvaskmøte mellom ledelsen og Carolines familie endte med at 18-åringen fikk være med likevel. Nå vil skolens ledelse gå gjennom sine rutiner, og sikre at noe tilsvarende ikke skjer igjen.

Journalistpris

Serien om drapet på Jonny Risvik, som Stavanger Aftenblad presenterte på flere plattformer i fjor, vant «Årets nyhetssak»-kategorien da Journalistprisen for Sør-Rogaland ble delt ut under årets pressefest i Stavanger journalistlag nylig.

Det er journalistene Hans Petter Aass og Thomas Ergo pluss fotograf Rune Vandvik som står bak prosjektet «Jonny's sjanser – og tragediene i Kommune-Norge», med drøyt 60 artikler og et halvtimelangt tv-innslag om Kampen-saken og Jonny Andre Risviks skjebne. Risvik ble kort fortalt torturert til døde.

Prisen handlet også om hvordan prosjektet dokumenterte at mange kommuner i Norge ikke gransker og tar lærdom av alvorlige hendelser i helse- og sosialsektoren.

Tvang

På et møte mellom fylkesmannen i Møre og Romsdal og Tingvoll kommune nylig var helse- og omsorg et av flere arbeidsområder som ble diskutert. Fylkesmannen har tidligere vært i kontakt med kommunen om bruk av tvang overfor en person med utviklingshemning. Fylkeslege Christian Bjelke sa på møtet at det kan være grunn til å tro at det er underrapportering på området, noe som kan bety at ulovlig tvang blir gjennomført

Temasider

Er du medlem av et råd for personer med nedsatt funksjonsevne i en kommune eller fylkeskommune? Trenger du innspill og ideer til rådets arbeid?

I så fall kan du finne informasjonen du trenger i arbeidet ditt på den nye nettsiden til Deltasenteret (Statens kompetansesenter for deltakelse og tilgjengelighet).

Temasidene inneholder informasjon om aktuelle tiltak som er relevant for medvirkning. Her kan rådene sende inn nytt om sitt arbeid som det kan være nyttig for andre råd å kjenne til. Leserne finner også publikasjoner og annet materiell om rådsarbeid, plan- og byggeprosesser, levekår og sosial inkludering. Det er i tillegg lenker til nettsider for fylkeskommunale råd.

Nettsidene er lagt ut på Du finner sidene på www.bufetat.no/bufdir/deltasenteret/Rad-for-funksjonshemmede/

Her finner du også enkelt frem til hvem du kan kontakte på de ulike tema-områdene.

Rød resept

«Gi rehabilitering på rød resept», krever Norges Blindeforbund. Forslaget er ment å sikre bedre rutiner for henvisning til rehabilitering som en naturlig del av behandlingstilbudet for alle pasientgrupper.

(Kilde: Handikapnytt)

Omsorgspermisjon

Avisen Nordlys fortalte 20. mars historien om foreldrene til Simen Bårdsen (18) i Tromsø som mistet retten til omsorgspermisjon da sønnen nylig ble myndig.

Nå må de ta seg fri fra jobb når den fortsatt hjemmeboende sønnen blir syk – hvilket han ble nylig. Foreldrene hadde da allerede brukt opp sine tilgjengelige sykedager, og blir nå trukket i lønn av sin arbeidsgiver, Tromsø kommune, for å ta seg av Simen. Foreldrene sparer samtidig kommunen for store beløp ved fortsatt å ha full omsorg for ham. Likevel må de «betale» kommunen når de er tvunget til å ta seg fri.

Ansvarlig byråd for helse og omsorg, Kristoffer Kanestrøm (Frp), viser i et intervju med avisen til at det statlige regelverket er slik. Han mener at kommunen som arbeidsgiver ikke kan gjøre noe for familien når lover og regler er som de er.

Saken ble deretter omtalt på lederplass i Nordlys 21. mars. Redaktøren mener at byråden løper fra ansvaret. - Vi stiller spørsmålsteget ved om Kanestrøm har snudd hver stein for å finne en løsning på den urettferdige behandlingen familien blir utsatt for. Kanestrøm har hatt denne jobben i to og et halvt år og viser til at «boliger for utviklingshemmede er satt på dagsorden» og at de har «hatt en runde for å kartlegge behovet». - Det er altså så langt Kanestrøm har kommet på to og et halvt år i byrådsstolen. Noen vil kalle det et svik, skriver redaktøren på lederplass.

Startlån

Ordningen med startlån blir mer målrettet mot personer med langvarige bolig- og finansieringsproblemer. Regjeringen endret forskriften for denne ordningen som trådte i kraft fra 1. april i år.

- Startlånordningen blir mer tydelig. Vi vil i større grad enn tidligere nå frem til de personene som er vanskeligst stilt på boligmarkedet, og som samtidig har økonomisk evne til å betjene et lån. Personer i målgruppen kan være lavtlønnede, enslige forsørgere, flyktninger og utviklingshemmede, sa kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner ifølge en pressemelding på departementets nettside nylig.

Konferanse

Den tredje nordiske konferansen om sjeldne diagnoser arrangeres i Helsinki i Finland 4. og 5. september 2014. Hovedtemaer er blant annet nordisk samarbeid, screening og etikk, forskning og kunnskapsbasert praksis. Det står mer om konferansen på www.frambu.no

Flere tilbud

Fra 2014 får flere med en sjelden diagnose et tilbud ved et av landets kompetansesentre for sjeldne diagnoser. Totalt gis det nå kompetansesentertilbud til mennesker med over 350 ulike sjeldne diagnoser i Norge.

Verdenskongress

Downs Syndrom International arrangerer hvert tredje år en verdenskongress i samarbeid med en lokal medlemsorganisasjon. Konferansen er både rettet mot fagfolk og til personer med Downs syndrom og deres familier. Verdenskongressene varer vanligvis i tre dager med workshops og seminarer.

Neste konferanse vil finne sted i august 2015 i Chennai, India, i samarbeid med med Down syndrom Federation of India.

Heia Ottervik!

Multihandikappede Kristina (14) fra Trondheim er avhengig av omsorg døgnet rundt. I ni måneder har hun hatt krav på barnebolig uten å få det, før kommunen plutselig snudde.

Trondheim kommune ga foreldrene avslag på søknaden om barnebolig i juni i fjor. Begrunnelsen var at kapasiteten var sprengt. Men da TV 2 tok saken, snudde kommunen på dagen og foreldrene fikk tilbud om 100 prosent avlastning i barnebolig. Foreldrene ble samtidig oppfordret til å la mediasaken ligge.

Ordfører Rita Ottervik (Ap) i Trondheim kommune er svært kritisk til måten hennes egen kommune har behandlet Kristinas foreldre. - Jeg synes ikke at det hører hjemme i det hele tatt, sa hun til TV2. - Her er det en familie som har kjempet for rettighetene for sitt barn, og ikke fått den behandlingen de skal ha. Da skjønner jeg at man kanskje synes det er leit at det kommer i media, men når familien ikke har fått hjelp, da må vi regne med det.

Ordføreren vil be rådmannen om å ta opp hendelsen med Barne- og familietjenesten internt. - Dette er ikke en praksis vi skal være bekjent av. Nå må vi konsentrere oss om å gjøre en god jobb og sørge for at vi behandler disse familiene ordentlig, sa Rita Ottervik.

Butikk

Buttons i to varianter:
Liten kr 3,- Stor kr 5,-

Tallerken (porselen)
kr 130,-

kr 100,- kr 150,-
Bøker om veien frem
til egen bolig

Handlevognsmynt og
nøkkelring kr 25,-

Hodeplagg
(Maxi-lue – kan brukes på
mange måter) kr 30,-

Svettebånd kr 25,-

Kursmappe kr 25,-

Handlenett kr 30,-

Klistremerker
6 merker per ark kr 6,-

Krus (porselen) kr 150,-

Pins kr 25,-

Refleksbånd kr 25,-

Pris per stk. kr 10,-
6 stk. kr 50,-

«Fokus på overganger mellom ulike skoleslag»

I heftet beskrives 12 overganger i skolesystemet, fra barnehage til arbeidsliv. Felles for alle eksemplene er at elevene, foreldrene og de involverte tjenesteyterne betrakter overgangen som vellykket. Alle elevene er inkludert i ordinær klasse, og de fleste har utviklings-hemming av varierende grad. Noen av elevene har store fysiske funksjonsnedsettelse i tillegg. Antall sider: 104

Pris kr. 150,-

Butikk

Alle kurshefter 35,- kr per hefte (bortsett fra "Pengene mine"). Porto kommer i tillegg.

Pengene mine
kr. 75,-

Fra foreldrehjem til
eget hjem

Kommunevalg

Stortingsval
(nynorsk)

NFU
– en organisasjon

Veilederhefte til
studieheftet "Aktiv i
egen organisasjon"

Aktiv i egen
organisasjon

NFUs
prinsipp-program

Vi og samfunnet
(nynorsk)

Tillitsvalgt i organi-
sasjonen NFU

Kursbevis kr. 10,-

Ledsagerhefte

Veileder til
kurslærer

Seksualitet
og samliv

Kroppen min
og følelsene mine

Bestill i dag

Bestilling _____

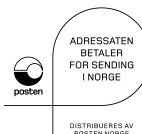
_____

Navn _____

Adresse _____

Poststed _____

Du kan også bestille via telefon 22 39 60 50, e-postadresse post@nfunorge.org
eller bruk nettbutikken til NFU på www.nfunorge.org

DISTRIBUERES AV
POSTEN NORGE

Norsk Forbund
for Utviklingshemmede
Svarsending 1225
0090 Oslo

MESTRINGS- OG
LÆRINGSSENTERET

Ferie, fritid og kulturtilbud

Sommerferien 2014!

VI BYR PÅ EN OPPLEVELSESRIK FERIE!

www.mlsenteret.no

Du betaler 850,- pr. døgn. Samme pris for ledsager. Dette dekker alle oppholdsutgifter og aktiviteter. Har du spørsmål? Kontakt ML-senteret:
Tlf. 902 90 045 E-post: asle@mlsenteret.no

Vi henter på flyplass (Trondheim Værnes) eller togstasjon (Levanger)

NOW REKLAMAS - NOWMEDIALABNO

Ønsker du å lære mer og bidra til at barn, unge og voksne med utviklingshemming får et rikere liv med større selvstendighet, bedre selvfølelse, glede over

mestring og bruk av sitt potensiale for læring? Vi har letteste og praktiske bøker om barnehage, skole, læring, voksenliv, alderdom, inkludering, samtaler,

helse, vekt/kosthold, identitet, selvstendighet, fritid, vennskap, kjærlighet, sex, arbeid, fritid og mye annet? Pluss morsomme og innholdsrike lærepakker i engelsk bygget på lek, musikk, drama, humor og fellesskap.

**SKAUGE
FORLAG**

skaugeforlag.no • post@skaugeforlag.no • 41105723

Komplette kvalitetsopphold

Bli med til Casas Heddy!
Avgang hver mandag

- Innebasseng 34°C
- Trening / trimrom
- Behandling / velvære
- Bagasje levert på rommet
- 2 varme svømmebasseng

RGF
- rgf.no -

CASAS HEDDY

Organiserte helsereiser til
Lanzarote, Kanariøyene

På Casas Heddy er det vakre, tilrettelagte omgivelser i varmt klima. Vinteren er som en varm norsk sommer.

Tlf. 33 39 88 88

www.casasheddy.no
booking@casasheddy.com

FRAMskolen

på Vallersund Gård

utlewa.no • Foto: Karin Størseth

vallersund.camphill.no/framskolen

**Et lærested for
unge voksne med
utviklingshemming**

Et folkehøgskolelignende tilbud for deg mellom 18 og 25 år som lever med utviklingshemming. Skolen vil bidra til å gi deg en god overgang fra livet i familie og skole, til et liv som voksen.

**Brukerstyrt personlig
assistanse i Aleris
er supert!**

tlf: 66 76 18 60
e-post: bpa@aleris.no
www.aleris.no/bpa

Ski Bygg AS Kjeppestadveien 44, 1400 Ski Tlf. 64 85 46 00 www.skibbygg.no Åpent 7-18 (9-15) Kjøkkenavd: 9-18 (9-15)	<i>Kompetanse og Arbeidssenter</i> Nannestad Bahusvegen, 2030 Nannestad Tlf: 66 10 52 35 kan@nannestad.kommune.no	Klepsvik & sønn as Sund senter, 5382 Skogsvåg Tlf. 56 33 81 90	Sandnes Kommune Telefon 51 97 50 00 http://www.sandnes.kommune.no
Idrettsveien 2, 7072 Heimdal Tlf 72 89 43 00 prima@prima-as.no www.prima-as.no		<i>Gran taxisentral</i> Tlf: 61 33 30 00	Sikkeland Regnskapskontor v/Juel Sikkeland Elvarheimgata 10 2408 Elverum Tlf. 62 41 08 60
	Tlf. 51 46 24 00 www.uninor.no	BUNNPRIS & GOURMET Man-Fred 8-23 Lør 9-22, Søn 11-22 Tlf: 73 97 53 31 www.bunnpris.no	

AKTIV
HJELPEMIDLER A/S

"Fjellgeit"

Aktiv strand og multivogn

Multivogn for bruk ved strand og i terreng. Ut akslinger med hurtigkopling. Kan leveres med trommelbrems.   Bred aksling med drag e "fjellgeitløsning" med ett hjul, for ferdsel på s i terreng   Set sbr 24 cm til 45 cm med 70 cm høy rygg

"Fjelltrekkset" bred aksel for ferdsel i ulendt terreng

www.aktiv-hjelpemidler.no

Tlf: Geirr 98239850.

e mail: geirr@aktiv-hjelpemidler.no

Kontakt oss

Forbundsleder

Jens Petter Gitlesen

41 10 13 42

jpg@nfunorge.org

Nestleder

Bjug Ringstad

61 17 28 00 / 91 81 87 00

bjug@ringstad.no

Frid Oline Tellefsen Svineng

90 93 61 56

fotsvineng@hotmail.no

Eirik Dahl

95 08 03 27

eirik.dahl.61@gmail.com

Oscar Eide

56 14 31 58 / 90 04 91 10

oe@coastcenterbase.no

Anne Jorun Økland

53 41 64 84 / 41 50 02 53

annejorun35@hotmail.com

Lillian Sundsdal

37 16 41 37 / 48 05 00 55

lilliansu56@gmail.com

Nasjonalt

Norsk Forbund for
Utviklingshemmede
Pb 8954 Youngstorget
0028 Oslo

Besøksadresse:
Youngstorget 2a, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
post@nfunorge.org

www.nfunorge.org

Bankgiro: 8200.01.93417

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag

c/o NFU

Postboks 8954 Youngstorget

0028 OSLO

22 39 60 51

oslofylkeslag@nfunorge.org

NFU Akershus Fylkeslag

v/Tove-Britt Henriksen

Ignavn. 131

1912 ENEBAKK

64 92 62 53/90 83 93 80

tovebritt@tusker.no

NFU Østfold regionlag

v/Kirsten Viskum

Planteskoleveien 16

1850 MYSEN

69 89 21 09/41 46 19 14

kviskum@gmail.com

NFU Hedmark fylkeslag

v/Inger Margrethe Pettersen

Stolvstadvegen 39

2360 RUDSHØGDA

62 35 53 60/905 12 356

ingermargrethep@hotmail.com

NFU Oppland Fylkeslag

v/Staale Stampeløkken

Hagehaugveien 2 A

2613 LILLEHAMMER

61 25 73 17/95 69 44 52

stastamp@gmail.com

NFU Buskerud Fylkeslag

v/Inger Tronrud

Øvre Nordbergsv. 2

3514 HØNEFOSS

32 12 52 54/92 22 72 75

itronru@online.no

NFU Vestfold Fylkeslag

Pb 14

3276 SVARSTAD

92 02 89 38

nfu.vf@online.no

NFU Telemark Fylkeslag

v/Anny Andersen

Håkonsgt. 9 A

3660 RJUKAN

35 09 19 07/90 74 06 05

annyande@online.no

NFU Aust-Agder Fylkeslag

v/Anne-Lise Løite

Kobbervg. 1

4820 Froland

37 03 71 32/92 02 57 70

aafnfu@gmail.com

NFU Vest-Agder Fylkeslag

v/Jan G. Johannessen

Hannevik Terrasse 41

4613 KRISTIANSAND

38 03 00 14 / 91 79 41 76

jjohannessen@xstratanickel.no

NFU Rogaland Fylkeslag

Støperigt. 34

4014 STAVANGER

51 89 15 50

post@nfu-rogaland.no

NFU Hordaland Fylkeslag

v/Geir Tore Søreide

Havnahagen 19

5419 FITJAR

91 84 55 74

geir.t.soreide@haugnett.no

NFU Sogn og Fjordane

v/Bente Underthun

Furelia 21

6823 SANDANE

57 02 02 42/97 71 69 12

bente.underthun@eninvest.net

NFU Møre og Romsdal Fylkeslag

Postboks 7850 Spjelkavik

6022 ÅLESUND

70 15 10 30 / 46 91 08 40

mrfylkeslag@nfunorge.org

NFU Sør-Trøndelag Fylkeslag

v/Frode Strømman

Njardarvollen 9

7032 TRONDHEIM

73 93 56 22 / 90 16 14 53

frostroe@online.no

NFU Nord-Trøndelag Fylkeslag

v/Snorre Ness

Postboks 183

7801 NAMSOS

74 21 23 08 / 90 51 69 66

snorre.ness@hint.no

NFU Nordland Fylkeslag

Postboks 843

8001 BODØ

75 52 40 48 / 91 72 47 08

nfu-nord@online.no

NFU Troms fylkeslag

v/Solveig Nylund

Fosslundveien 131

9304 VANGSVIK

90 10 12 25

sanylund@live.no

NFU Finnmark fylkeslag

v/Sigrid Sandbu

Mostadfeltet

9925 SVANVIK

41 52 65 09

sigrid-su@hotmail.com

Likeverdspris til Slottet i Tromsø

- De ansattes arbeidsmoral er beundringsverdig. De er sjelden syke, og utfordrende atferd er blitt betraktelig redusert.

Det sa arbeidsleder Terje Johansen under en høytidelighet nylig da arbeidsprosjektet Slottet i Tromsø fikk overrakt årets Likeverdspris av NFU Tromsø lokallag. Han fikk full støtte av arbeids- og sosialminister Robert Eriksson, som hadde tatt turen til Ishavsbyen blant annet for å ta en nærmere kikk på dette dagtilbudet. Eriksson karakteriserte effekten av arbeidet de ansatte gjør som "enorm".

Leder av NFU Tromsø lokallag, Anita Engen, understreket at prosjektet viser at det er mulig for alle mennesker å delta i arbeidslivet. - Her legges det vekt på at alle får oppleve glede og mestring ved å utføre meningsfulle oppgaver, sa hun.

Arbeidsprosjektet Slottet skjer i samarbeid mellom Omsorgstjenesten Langnes og Bydrift. Oppgavene de ansatte gjør dreier seg om alt fra skogsarbeid til bilvask, vedproduksjon, snømåking, male-, snekker-, transportoppdrag og mye annet.

Glade prisvinnere!

ADVOKATFIRMAET

HESTENES OG DRAMER Son AS

www.hestenesdramer.no

Vi har bred erfaring i saker som gjelder utviklingshemmede:

- omsorgstjenester (praktisk bistand, BPA, støttekontakt, omsorgslønn, avlastning, "tvangsflytting")
- helsetjenester
- trygdeytelser (grunnstønad, hjelpestønad, uførepensjon, stønad til bil)
- barnehage og skole (spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning)
- vergemål, arv og testament, erstatning, arbeid og dagtilbud

Vi tar oppdrag over hele landet. Ta gjerne kontakt! Ingen kostnader før vi eventuelt har avtalt oppdrag.

Advokat Kristin Kramås

kristin.kramaas@hestenesdramer.no
tlf: 481 65 111

Advokat Petter Kramås

petter.kramaas@hestenesdramer.no
tlf: 901 37 450

